



## Facultade de Ciencias da Educación e do Deporte

### Grao en Ciencias da Actividade Física e do Deporte

#### Materias

#### Curso 2

| Código        | Nome   | Cuadrimestre | Cr.totais |
|---------------|--|--------------|-----------|
| P02G050V01301 | Educación: Epistemoloxía das ciencias da actividade física, o deporte e a educación física | 1c           | 6         |
| P02G050V01302 | Estatística: Metodoloxía da investigación e estatística na actividade física e o deporte   | 2c           | 6         |
| P02G050V01303 | Fundamentos dos deportes colectivos I  | 1c           | 9         |
| P02G050V01304 | Fundamentos dos deportes individuais   | 1c           | 9         |
| P02G050V01401 | Fisioloxía: Fisioloxía do exercicio II   | 1c           | 6         |
| P02G050V01402 | Expresión corporal e danza   | 2c           | 6         |
| P02G050V01403 | Fundamentos dos deportes colectivos II   | 2c           | 9         |
| P02G050V01404 | Fundamentos dos deportes ximnásticos   | 2c           | 9         |

**DATOS IDENTIFICATIVOS****Educación: Epistemoloxía das ciencias da actividade física, o deporte e a educación física**

|                          |   |        |       |              |
|--------------------------|---|--------|-------|--------------|
| Materia                  | Educación:<br>Epistemoloxía<br>das ciencias da<br>actividade física,<br>o deporte e a<br>educación física   |        |       |              |
| Código                   | P02G050V01301   |        |       |              |
| Titulación               | Grao en Ciencias<br>da Actividade<br>Física e do<br>Deporte   |        |       |              |
| Descritores              | Creditos ECTS   | Sinale | Curso | Cuadrimestre |
|                          | 6   | FB     | 2     | 1c           |
| Lingua de<br>impartición | Galego  |        |       |              |
| Departamento             | Didácticas especiais  |        |       |              |
| Coordinador/a            | Rey Cao, Ana Isabel   |        |       |              |
| Profesorado              | González Palomares, Alba<br>Rey Cao, Ana Isabel   |        |       |              |
| Correo-e                 | anacao@uvigo.es   |        |       |              |
| Web                      | <a href="http://http://webs.uvigo.es/educulturacorporal/">http://http://webs.uvigo.es/educulturacorporal/</a>   |        |       |              |
| Descrición<br>xeral      | A materia aporta as nocións básicas sobre ciencia e deontoloxía que debe posuir o alumnado universitario.<br>Delimita a diferenza entre a ciencia e a profesión no ámbito competencial da titulación, e profundiza no<br>coñecemento do obxecto de estudo da mesma. |        |       |              |

**Competencias de titulación**

|        |  |  |  |  |
|--------|--|--|--|--|
| Código |  |  |  |  |
| A4     | Capacidade para identificar os riscos que se derivan para a saúde dos escolares debido á práctica de actividades físicas inadecuadas                                     |  |  |  |
| A10    | Capacidade para identificar os riscos, que se derivan para a saúde dos deportistas, da práctica de actividades físicas inadecuadas no contexto do adestramento deportivo |  |  |  |
| A16    | Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais ao campo da actividade física e a saúde                                      |  |  |  |
| B1     | Conceptualización e identificación do obxecto de estudo das Ciencias da Actividade Física e do Deporte   |  |  |  |
| B2     | Coñecemento e comprensión da literatura científica do ámbito da actividade física e o deporte  |  |  |  |
| B3     | Coñecemento e comprensión dos factores fisiolóxicos e biomecánicos que condicionan a práctica da actividade física e o deporte   |  |  |  |
| B4     | Coñecemento e comprensión dos factores comportamentais e sociais que condicionan a práctica da actividade física e o deporte   |  |  |  |
| B9     | Coñecemento e comprensión dos fundamentos do exercicio físico, xogo motor, danza, expresión corporal e actividades na natureza   |  |  |  |
| B12    | Aplicación das tecnoloxías da información e comunicación (TIC) ao ámbito das Ciencias da Actividade Física e do Deporte  |  |  |  |
| B13    | Hábitos de excelencia e calidade no exercicio profesional  |  |  |  |
| B24    | Actuación dentro dos principios éticos necesarios para o correcto exercicio profesional  |  |  |  |
| B25    | Habilidade de liderado, capacidade de relación interpersoal e traballo en equipo   |  |  |  |
| B26    | Adaptación a novas situacións, á resolución de problemas e á aprendizaxe autónoma  |  |  |  |

**Competencias de materia**

|  |                                       |     |  |
|--|---------------------------------------|-----|--|
| Resultados previstos na materia  | Resultados de Formación e Aprendizaxe |     |  |
| 1. Conceptualización e identificación do obxecto de estudo e campo profesional das Ciencias da Actividade Física e do Deporte.           | B1                                    |     |  |
| 2. Coñecemento, comprensión e manexo da literatura científica do eido da actividade física e do deporte                                  | B2                                    |     |  |
| 3. Coñecemento e comprensión dos fundamentos das manifestacións expresivas da motricidade: exercicio físico, xogo motor, danza e deporte | B9                                    |     |  |
| 4. Coñecemento e comprensión dos principios éticos necesarios para o correcto exercicio profesional.                                     | A4<br>A10<br>A16                      | B24 |  |
| 5. Aplicación das tecnoloxías da información e comunicación (TIC) ao eido das Ciencias da Actividade Física e do Deporte.                | B12                                   |     |  |

|  |                          |
|--|--------------------------|
| 6. Hábitos de excelencia e calidade no exercicio profesional.  | B13<br>B24<br>B25<br>B26 |
| 7. Habilidade de liderazgo, capacidade de relación interpersoal e traballo en equipo.  | B25                      |
| 8. Adaptación a novas situacións, capacidade de resolución de problemas, sentido crítico e aprendizaxe autónomo.   | B26                      |
| 9. Comprender sistémicamente o campo de estudo das ciencias da actividade física e deporte   | B1<br>B3<br>B4           |
| 10. Comunicarse cos colegas, coa comunidade académica no seu conxunto, e coa sociedade en xeral, con respecto ao ámbito de estudo da actividade física e deporte | B2<br>B25                |

### Contidos

| Tema   |  |
|--|--|
| 1. A ciencia. Aspectos conceptuais.                      | 1.1. O coñecemento e o coñecemento científico.<br>1.2. Características do coñecemento científico.<br>1.3. A definición do obxecto de estudo.<br>1.4. A clasificación das ciencias.<br>1.5. Os paradigmas. O paradigma sistémico. |
| 2. O campo das ciencias da actividade física e o deporte | 2.1. A configuración disciplinar.<br>2.2. O obxecto de estudo das CCAFD.<br>2.3. A definición semántica do obxecto: da actividade física á motricidade.<br>2.4. Análise sistémica da motricidade.                                |
| 3. O traballo académico.                                 | 3.1. A elaboración dun traballo académico.<br>3.2. Búsqueda de información.<br>3.3. A lectura científica.<br>3.4. Manuais de estilo. Aplicación do formato APA (American Psychological Association).                             |
| 4. Profesión.  | 4.1. A profesión.<br>4.2. A regulación profesional.<br>4.3. O colexio profesional Licenciados en Educación Física y Ciencias de la Actividad Física y del Deporte.   |
| 5. Deontoloxía profesional.                              | 5.1. Ética e profesión.<br>5.2. Códigos deontolóxicos.<br>5.3. As finalidades da educación física e da práctica profesional vencellada ás expresións motrices.<br>5.4. Dilemas morais.   |

### Planificación

|  | Horas na aula | Horas fóra da aula | Horas totais |
|--|---------------|--------------------|--------------|
| Actividades introdutorias                    | 4             | 0                  | 4            |
| Sesión maxistral                             | 23            | 23                 | 46           |
| Estudo de casos/análises de situacións       | 10            | 10                 | 20           |
| Prácticas de laboratorio                     | 7             | 0                  | 7            |
| Traballos tutelados                          | 13            | 16                 | 29           |
| Prácticas autónomas a través de TIC          | 0             | 10                 | 10           |
| Debates                                      | 7             | 7                  | 14           |
| Probas de resposta longa, de desenvolvemento | 2             | 18                 | 20           |

\*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

### Metodoloxía docente

|  | Descrición   |
|--|--|
| Actividades introdutorias              | - Explicación da estrutura e finalidades da materia.<br>- Organización e explicación dos traballos a realizar.<br>- Cuestionario de avaliación inicial e final.  |
| Sesión maxistral                       | - Exposición oral con apoio audiovisual dos contidos conceptuais   |
| Estudo de casos/análises de situacións | - Análise e lectura comprensiva de documentación académica e científica.<br>- Recopilación e análise do coñecemento común en torno a actividade física e o deporte a través de diferentes soportes.<br>- Análises sistémicas do campo profesional.<br>- Análises sistémicas da configuración académica do grado. |

|                                     |  |
|-------------------------------------|--|
| Prácticas de laboratorio            | <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Delimitación dun obxecto de estudio.</li> <li>2. Xogo da "caza do obxecto de estudio".</li> <li>3. Análise sistémica dun obxecto de estudio corporeizado.</li> <li>4. Búsqueda de información. Acceso ás bases de datos.</li> <li>5. Análise de fontes documentais para a súa referencia.</li> <li>6. Experimentación dunha intervencións a través do movemento/actividade física e análise da súa concepción epistemolóxica.</li> <li>7. Experimentación dunha intervencións a través da motricidade/expresións motrices e análise da súa concepción epistemolóxica.</li> <li>8. Análise de fenómenos expresivos da motricidade según a teoría praxiolóxica.</li> </ol> |
| Traballos tutelados                 | Elaboración dun traballo académico. Delimitación dun tema, contextualización, búsqueda de recursos empregando bases de datos, e redacción do traballo. Aplicación do manual de estilo APA.   |
| Prácticas autónomas a través de TIC | Exposición e edición en contorno virtual do traballo tutelado.   |
| Debates                             | <ul style="list-style-type: none"> <li>- Discusión programada sobre situacións relativas a delimitación científica e disciplinar das Ciencias da Actividade Física e do Deporte.</li> <li>- Discusión programada sobre situacións terminolóxicas e identidade epistemolóxica.</li> <li>- Crítica de noticias vencelladas con problemáticas epistemolóxicas das Ciencias da Actividade Física e do Deporte</li> </ul>   |

### Atención personalizada

| Metodoloxías                        | Descrición  |
|-------------------------------------|---|
| Traballos tutelados                 | Supervisión e discusión en titorías grupais e individuais sobre o traballo a desenvolver polo alumnado. Discusión e crítica de lecturas programadas |
| Prácticas autónomas a través de TIC | Supervisión e discusión en titorías grupais e individuais sobre o traballo a desenvolver polo alumnado. Discusión e crítica de lecturas programadas |

### Avaliación

|  | Descrición  | Cualificación |
|--|---|---------------|
| Actividades introductorias                   | Cuestionario sobre coñecementos previos en torno a construción científica, académica ou profesional das ciencias da actividade física e do deporte na sociedade actual.                       | 05            |
| Prácticas de laboratorio                     | Asistencia e participación activa nas prácticas de laboratorio desenvolvidas nas horas dos grupos B. Entrega das actividades propostas.   | 05            |
| Traballos tutelados                          | Entrega do traballo tutelado cumprindo os criterios de avaliación establecidos nas condicións de realización.<br>Asistencia ás clases C para a supervisión e seguimento do traballo tutelado. | 40            |
| Probas de resposta longa, de desenvolvemento | Preguntas de desenvolvemento sobre os contidos claves da materia. Perspectiva comprensiva e crítica.  | 50            |

### Outros comentarios sobre a Avaliación

Para superar a asignatura é imprescindible acadar unha calificación mínima de 5 puntos.

En "Traballos tutelados" é necesario acadar un 1,5 punto para superar á materia.

Na "Proba de resposta longa, de desenvolvemento" é necesario acadar 2 puntos para superar á materia.

Nas convocatorias correspondentes a un mesmo curso académico, consérvanse as cualificacións obtidas polo alumnado. Será necesario repetir as metodoloxías necesarias para conseguir os tres criterios anteriormente mencionados.

### Bibliografía. Fontes de información

Agencia Nacional de Evaluación de la Calidad y Acreditación. (2004). *Libro blanco. Título de grado en ciencias de la actividad física y el deporte*. Recuperado de [http://www.aneca.es/media/150296/libroblanco\\_deporte\\_def.pdf](http://www.aneca.es/media/150296/libroblanco_deporte_def.pdf)

Arboleda Gómez, R. (2008). Las expresiones motrices, una representación. Hacia la configuración del campo académico. *Revista digital de educación física y deportes*, 119. Disponible en <http://www.efdeportes.com/efd119/las-expresiones-motrices.htm>

Barbero González, J. I. (2005). La escolarización del cuerpo: reflexiones en torno a la levedad de los valores del capital cuerpo en educación física. *Revista iberoamericana de educación*, 39, 25-51.

Cagigal, J. M. (1996). *José María Cagigal. Obras selectas. Volumen II. Deporte, pulso de nuestro tiempo. El deporte en la sociedad actual. Cultura intelectual y cultura física*. Cádiz: Comité Olímpico Español; Ente de Promoción Deportiva "José M<sup>a</sup>

Cagigal"; Asociación Española de Deporte para Todos.

Devís Devís, J. Martínez Moya, P y Villamon Herrera, J. (2002). La profesionalización de la Educación Física: caracterización y evolución del conocimiento científico. En S. García (Coord.) Congreso Internacional de Historia de la Educación Física. (pp. 149-156). Madrid: Universidad de Salamanca y Gymnos.

Hernández Álvarez, J. L. (2004). La propuesta de transformación del título de licenciado en ciencias de la actividad física y del deporte en el marco del Espacio Europeo de Educación Superior: Análisis del contexto y del contenido. *Revista Española de Educación Física y Deportes*, (1), 39-69.

Martín Acero, R., González Valeiro, M. (eds.) (1998). *Educación física e deporte no século XXI. VI Congreso Galego de Educación Física*.

---

## **Recomendacións**

### **Materias que continúan o temario**

Estatística: Metodoloxía da investigación e estatística na actividade física e o deporte/P02G050V01302

---

### **Outros comentarios**

Asistencia de forma continua a clase.

Lectura da bibliografía recomendada.

Actitude e predisposición ao pensamento crítico e analítico.

---

**DATOS IDENTIFICATIVOS****Estatística: Metodoloxía da investigación e estatística na actividade física e o deporte**

|                       |   |        |       |              |
|-----------------------|---|--------|-------|--------------|
| Materia               | Estatística:<br>Metodoloxía da investigación e estatística na actividade física e o deporte |        |       |              |
| Código                | P02G050V01302   |        |       |              |
| Titulación            | Grao en Ciencias da Actividade Física e do Deporte  |        |       |              |
| Descritores           | Creditos ECTS   | Sinale | Curso | Cuadrimestre |
|                       | 6   | FB     | 2     | 2c           |
| Lingua de impartición | Castelán<br>Galego  |        |       |              |
| Departamento          | Estatística e investigación operativa   |        |       |              |
| Coordinador/a         | Novegil Souto, José Vicente<br>Iglesias Pérez, María Carmen                                 |        |       |              |
| Profesorado           | Iglesias Pérez, María Carmen<br>Novegil Souto, José Vicente<br>Vidal Puga, Juan José        |        |       |              |
| Correo-e              | mcigles@uvigo.es<br>vnovegil@uvigo.es   |        |       |              |
| Web                   |   |        |       |              |
| Descrición xeral      |   |        |       |              |

**Competencias de titulación**

|        |   |
|--------|---|
| Código |   |
| B2     | Coñecemento e comprensión da literatura científica do ámbito da actividade física e o deporte                             |
| B12    | Aplicación das tecnoloxías da información e comunicación (TIC) ao ámbito das Ciencias da Actividade Física e do Deporte   |
| B13    | Hábitos de excelencia e calidade no exercicio profesional   |
| B14    | Utilización da información científica básica aplicada á actividade física e ao deporte nas súas diferentes manifestacións |
| B24    | Actuación dentro dos principios éticos necesarios para o correcto exercicio profesional                                   |
| B25    | Habilidade de liderado, capacidade de relación interpersoal e traballo en equipo  |
| B26    | Adaptación a novas situacións, á resolución de problemas e á aprendizaxe autónoma   |

**Competencias de materia**

|  |                                       |
|--|---------------------------------------|
| Resultados previstos na materia  | Resultados de Formación e Aprendizaxe |
| Adquirir a formación científica básica en metodoloxía da investigación e métodos estatísticos e aplicala á actividade física e ao deporte nas súas diferentes manifestacións.  | B14                                   |
| Comprender a literatura científica do ámbito da actividade física e o deporte, no relativo aos métodos estatísticos de investigación que frecuentemente aparecen na mesma.   | B2                                    |
| Saber aplicar as tecnoloxías da información e comunicación (TIC) ao ámbito das Ciencias da Actividade Física e do Deporte e especificamente manexar software estatístico e recursos de Internet.   | B12                                   |
| Desenvolver habilidades de traballo en equipo, incidindo no compromiso co traballo de grupo e a relación interpersoal sen aproveitarse do traballo dos compañeiros.  | B25                                   |
| Desenvolver habilidades para a adaptación a novas situacións, á resolución de problemas e á aprendizaxe autónoma.  | B26                                   |
| Desenvolver hábitos de excelencia e calidade no exercicio profesional.   | B13                                   |
| Coñecer e actuar dentro dos principios éticos necesarios para o correcto exercicio profesional, incidindo no relativo á obtención de datos, o segredo estatístico e a non manipulación de resultados.  | B24                                   |
| Fomentar a sensibilidade cara aos valores propios do pensamento científico: o cuestionamento das ideas intuitivas, a análise crítica das observacións, a necesidade de verificación, a capacidade de análise e síntese, a argumentación e toma de decisións desde criterios racionais. | B2<br>B14<br>B26                      |

**Contidos**

|      |
|------|
| Tema |
|------|

|  |   |
|--|---|
| Tema 1. Introducción á investigación en actividade física                  | 1.1 A ciencia e o método científico de resolución de problemas.<br>1.2 Partes dun artigo de investigación.<br>1.3 Tipos de investigación: analítica, descritiva, experimental, cualitativa.<br>1.4 Fiabilidade e validez dunha investigación científica.  |
| Tema 2. Introducción a la Estadística. Análisis descriptivo unidimensional | 2.1 Definición de Estadística y su relación con la investigación científica.<br>2.2 Conceptos básicos de muestreo y descripción de datos.<br>2.3 Tablas de frecuencias y representaciones gráficas.<br>2.4 Medidas de posición, dispersión y forma.   |
| Tema 3. Análise descritiva *bidimensional                                  | 3.1 Táboas de continxencia, gráficas e medidas de asociación para atributos.<br>3.2 Comparación descritiva dunha variable numérica en dúas ou máis grupos.<br>3.3 Covarianza e correlación lineal.<br>3.4 Regresión lineal simple.  |
| Tema 4. Introducción á Inferencia Estatística e modelos de probabilidade.  | 4.1. Introducción á Inferencia Estatística.<br>4.2. Necesidade da probabilidade: conceptos básicos.<br>4.3. Concepto de variable aleatoria.<br>4.4. A distribución Normal. Aplicacións.<br>4.5. Estimadores: media, varianza e proporción muestrales.<br>4.6. Cálculo do tamaño da mostra.<br>4.7. Intervalos de confianza para a media e proporción. |
| Tema 5. Contrastes de Hipóteses  | 5.1 Definición e metodoloxía clásica dun contraste: tipos de hipóteses, erros asociados ao contraste, nivel de significación, rexión de rexeitamento.<br>5.2 Nivel crítico ou p-valor.<br>5.3 Proba t de comparación de medias.<br>5.4 Contraste chi-cadrado de independencia.<br>5.5 Contrastes de normalidade.<br>5.6 Contraste de incorrelación.   |

### Planificación

|   | Horas na aula | Horas fóra da aula | Horas totais |
|---|---------------|--------------------|--------------|
| Sesión maxistral  | 22.5          | 22.5               | 45           |
| Prácticas en aulas de informática                               | 26            | 13                 | 39           |
| Prácticas autónomas a través de TIC                             | 0             | 25                 | 25           |
| Probas de resposta curta  | 2             | 15                 | 17           |
| Probas prácticas, de execución de tarefas reais e/ou simuladas. | 4             | 20                 | 24           |

\*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

### Metodoloxía docente

|                                     | Descrición  |
|-------------------------------------|---|
| Sesión maxistral                    | Exposición por parte do profesor dos fundamentos teóricos, que deberán estudarse fóra de clase. Ao principio de cada tema proporcionarase aos alumnos apuntes e/ou material para un mellor seguimento da clase.   |
| Prácticas en aulas de informática   | Manexo de software estatístico para a análise de datos por parte de cada alumno. Fundamentalmente usaranse EXCEL ou CALC, e R Commander. En cada tema, traballarase sobre o computador seguindo un guión para aprender a aplicación, cálculo e interpretación dos conceptos e técnicas básicas de estatística sobre arquivos de datos, a maioría reais.<br><br>Respecto ao tema 1, as prácticas céntranse na análise de artigos de investigación: tipo de investigación, estrutura: hipótese, metodoloxías, resultados e conclusións. |
| Prácticas autónomas a través de TIC | Actividades en grupo co computador para a análise de datos, centrados na aplicación e interpretación dos conceptos e técnicas estatísticas de cada tema. Actividades en grupo co computador sobre artigos de investigación do ámbito da Actividade Física e o Deporte, para a súa análise e comprensión en relación á estruturación da investigación (obxectivos, metodoloxía e resultados) e ás técnicas estatísticas utilizadas.  |

### Atención personalizada

| Probas  | Descrición   |
|---|--|
| Probas prácticas, de execución de tarefas reais e/ou simuladas. | Calquera dúbida resolverase nas titorías habituais dos profesores. |

| <b>Avaliación</b>   |  |               |
|---|--|---------------|
|   | Descrición   | Cualificación |
| Sesión maxistral  | Avaliarase mediante a proba de resposta curta.   | 0             |
| Prácticas en aulas de informática                               | Avaliaranse mediante as probas prácticas co computador.  | 0             |
| Prácticas autónomas a través de TIC                             | Cada actividade de grupo terá unha nota. Ao final calcularase unha nota media de todas as actividades.   | 20            |
| Probas de resposta curta  | Exame de preguntas curtas sobre os conceptos e técnicas expostos e discutidos nas clases, prácticas e actividades de grupo.  | 40            |
| Probas prácticas, de execución de tarefas reais e/ou simuladas. | Os exames de computador serán, tentativamente, 2 e realizaranse na aula de informática:<br>1. Análise de datos (descriptivo): temas 2 e 3.<br>2. Análise de datos (inferencia) e dun artigo de investigación: temas 1,4 e 5. | 40            |

### **Outros comentarios sobre a Avaliación**

En cada un dos exames é necesario ter unha nota mínima de 4 sobre 10 para poder compensalos na nota final. Para aprobar a materia hai que ter todos os exames compensables e alcanzar unha nota final maior ou igual que 5.

Se algún alumno non traballa sistematicamente nas actividades de grupo, poderá ser expulsado do mesmo.

Na segunda convocatoria repetirase a mesma estrutura de exames que durante o curso, para que cada alumno recupere a parte que lle corresponda.

As actividades de grupo non serán recuperables.

Dun curso para outro, e sempre que os profesores encargados da materia do seguinte curso estean de acordo, poderanse gardar as notas seguintes:

- A nota do exame escrito, se dita nota é maior ou igual que 5.
- A nota da parte práctica (actividades e exames de computador): se a media dos exames prácticos é maior ou igual que 5, sendo ambos exames compensables (polo menos 4).

### **Bibliografía. Fontes de información**

#### **Bibliografía básica**

- Barriopedro, M.I. y Muniesa, C. " Análisis de datos en las Ciencias de la Actividad Física y del Deporte. Pirámide. 2012.
- Thomas, J.R. y Nelson, J.K. "Métodos de investigación en actividad física". Paidotribo. 2007.
- Peña, D. y Romo, J. "Introducción a la estadística para las ciencias sociales". McGraw-Hill. 1999.

#### **Bibliografía complementaria**

- Namakforoosh, M. "Metodología de la investigación". Limusa. 2002.
- Cao, R. et al. "Introducción a la estadística y sus aplicaciones". Pirámide. 2001.
- Ríus, F. et al. "Bioestadística: métodos y aplicaciones". Universidad de Málaga. 1999.
- Rial, A. Varela, J. "Estadística práctica para la investigación en ciencias de la salud". Netbiblo. 2008.
- Cristófoli M. E. "Manual de Estadística con Excel". Omicrom System, 2007.
- Pérez López, C. "Estadística Aplicada a través de Excel". Prentice Hall. 2002.

#### **Enlaces:**

<http://www.bioestadistica.uma.es/libro/> (Libro electrónico de Estadística)

<http://www.aulafacil.com/Excel/temario.htm> (Curso básico de Excel)

<http://www.dma.ulpgc.es/profesores/personal/asp/Documentacion/Manual%20R%20commander.pdf>



---

## **Recomendacións**

---

**DATOS IDENTIFICATIVOS****Fundamentos dos deportes colectivos I**

|                       |   |        |       |              |
|-----------------------|---|--------|-------|--------------|
| Materia               | Fundamentos dos deportes colectivos I   |        |       |              |
| Código                | P02G050V01303   |        |       |              |
| Titulación            | Grao en Ciencias da Actividade Física e do Deporte  |        |       |              |
| Descritores           | Creditos ECTS   | Sinale | Curso | Cuadrimestre |
|                       | 9   | OB     | 2     | 1c           |
| Lingua de impartición |   |        |       |              |
| Departamento          | Didácticas especiais  |        |       |              |
| Coordinador/a         | Fernández Fraga, Fernando<br>Viaño Santasmarinas, Jorge Juan  |        |       |              |
| Profesorado           | Fernández Fraga, Fernando<br>Viaño Santasmarinas, Jorge Juan  |        |       |              |
| Correo-e              | fffraga@uvigo.es<br>jorgeviano@gmail.com  |        |       |              |
| Web                   |   |        |       |              |
| Descrición xeral      | FUNDAMENTACIÓN TEÓRICA DEL BALONCESTO Y EL BALONMANO<br>FUNDAMENTOS TÉCNICO-TÁCTICOS Y DIDÁCTICOS DEL BALONCESTO Y EL BALONMANO<br>ESTRUCTURA FORMAL Y FUNCIONAL DEL BALONCESTO Y EL BALONMANO<br>EL PROCESO DE INICIACIÓN DEPORTIVA AL BALONCESTO Y AL BALONMANO |        |       |              |

**Competencias de titulación**

|        |   |
|--------|---|
| Código |   |
| A1     | Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino-aprendizaxe relativos á actividade física e ao deporte con atención ás características individuais e contextuais das persoas   |
| A2     | Capacidade para promover e avaliar a formación de hábitos perdurables e autónomos de práctica de actividade física e deporte entre a poboación escolar  |
| A3     | Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais, na proposta de tarefas nos procesos de ensino-aprendizaxe a través da actividade física e o deporte    |
| A4     | Capacidade para identificar os riscos que se derivan para a saúde dos escolares debido á práctica de actividades físicas inadecuadas  |
| A6     | Capacidade para seleccionar e saber utilizar o material e equipamento deportivo adecuado para cada tipo de actividade nos procesos de ensino-aprendizaxe a través da actividade física e do deporte |
| B10    | Coñecemento e comprensión dos fundamentos do deporte  |
| B12    | Aplicación das tecnoloxías da información e comunicación (TIC) ao ámbito das Ciencias da Actividade Física e do Deporte   |
| B13    | Hábitos de excelencia e calidade no exercicio profesional   |
| B14    | Utilización da información científica básica aplicada á actividade física e ao deporte nas súas diferentes manifestacións   |
| B15    | Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino-aprendizaxe relativos á actividade física e do deporte, con atención ás características individuais e contextuais das persoas  |
| B16    | Capacidade para promover e avaliar a formación de hábitos perdurables e autónomos de práctica da actividade física e do deporte   |
| B18    | Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais, aos diferentes campos da actividade física e o deporte   |
| B20    | Capacidade para identificar os riscos que se derivan para a saúde da práctica de actividades físicas inadecuadas  |
| B23    | Capacidade para seleccionar e saber utilizar o material e equipamento deportivo adecuado para cada tipo de actividade   |
| B24    | Actuación dentro dos principios éticos necesarios para o correcto exercicio profesional   |
| B25    | Habilidade de liderado, capacidade de relación interpersoal e traballo en equipo  |
| B26    | Adaptación a novas situacións, á resolución de problemas e á aprendizaxe autónoma   |

**Competencias de materia**

|  |                                       |
|--|---------------------------------------|
| Resultados previstos na materia  | Resultados de Formación e Aprendizaxe |
| COÑECEMENTO E COMPRENSIÓN DOS FUNDAMENTOS DO BALONCESTO E O BALONMÁN.                                | B10                                   |
| APLICACIÓN DAS TECNOLOXÍAS DA INFORMACIÓN E COMUNICACIÓN (TICs) AO ÁMBITO DO BALONCESTO E O BALONMÁN | B12                                   |
| HABILIDADE DE LIDERADO, CAPACIDADE DE RELACIÓN INTERPERSOAL E TRABALLO EN EQUIPO                     | B25                                   |

|  |    |     |
|--|----|-----|
| ADAPTACIÓN A NOVAS SITUACIÓNS, A RESOLUCIÓN DE PROBLEMAS E A APRENDIZAXE AUTÓNOMA  |    | B26 |
| HÁBITOS DE EXCELENCIA E CALIDADE NO EXERCICIO PROFESIONAL  |    | B13 |
| ACTUACIÓN DENTRO DOS PRINCIPIOS ÉTICOS NECESARIOS PARA O CORRECTO EXERCICIO PROFESIONAL  |    | B24 |
| CAPACIDADE PARA DESEÑAR, DESENVOLVER E AVALIAR OS PROCESOS DE ENSINO - APRENDIZAXE RELATIVOS AOS DEPORTES DE BALONCESTO E BALONMÁN, CON ATENCIÓN ÁS CARACTERÍSTICAS INDIVIDUAIS E CONTEXTUAIS DAS PERSOAS. | A1 | B15 |
| CAPACIDADE PARA PROMOVER E AVALIAR A FORMACIÓN DE HÁBITOS PERDURABLES E AUTÓNOMOS DE PRÁCTICA DO BALONCESTO E O BALONMÁN   | A2 | B16 |
| CAPACIDADE PARA APLICAR OS PRINCIPIOS FISIOLÓXICOS, BIOMECÁNICOS, COMPORTAMENTAIS, E SOCIAIS, NO ÁMBITO DO BALONCESTO E O BALONMÁN   | A3 | B18 |
| CAPACIDADE PARA IDENTIFICAR OS RISCOS QUE SE DERIVAN PARA A SAÚDE DA PRÁCTICA DO BALONCESTO E O BALONMÁN DE FORMA INADECUADA   | A4 | B20 |
| CAPACIDADE PARA SELECIONAR E SABER UTILIZAR O MATERIAL E EQUIPAMENTO DEPORTIVO AXEITADO PARA O BALONCESTO E O BALONMÁN   | A6 | B23 |
| MANEXO DA INFORMACIÓN CIENTÍFICA BÁSICA APLICADA AO ÁMBITO DO BALONCESTO E O BALONMÁN  |    | B14 |

## Contidos

| Tema                      |  |
|---------------------------|--|
| FUNDAMENTOS DO BALONCESTO | 1 - ORIXE E EVOLUCIÓN DO XOGO DO BALONCESTO E DOS SEUS DEPORTES ADAPTADOS: APROXIMACIÓN CONCEPTUAL.<br>2 - O REGULAMENTO: ESTRUCTURA FORMAL.<br>3 - SIMBOLOXÍA E TERMINOLOXÍA.<br>4 - O BALONCESTO NO SISTEMA EDUCATIVO.<br>5 - ETAPAS DE INICIACIÓN Aos DEPORTES COLECTIVOS E DIDÁCTICA DO BALONCESTO.<br>6 - ACCIÓNS DO XOGADOR CON BALÓN.<br>7 - ACCIÓNS DO XOGADOR SEN BALÓN CUN COMPAÑEIRO QUE O POSÚE.<br>8 - ACCIÓNS DO XOGADOR SEN BALÓN.<br>9 - ACCIÓNS COLECTIVAS DO EQUIPO CON BALÓN.<br>10 - ACCIÓNS COLECTIVAS DO EQUIPO SEN BALÓN. |
| FUNDAMENTOS DO BALONMÁN   | 1 - ORIXE E EVOLUCIÓN DO BALONMÁN<br>2 - ANALISE ESTRUCTURAL DO BALONMÁN: Estructura formal e funcional<br>3 - FUNDAMENTOS TÉCNICO-TÁCTICOS DO BALONMÁN<br>4 - FUNDAMENTOS TÁCTICO-ESTRATÉXICOS BÁSICOS DO BALONMÁN<br>5 - METODOLOXIA DIDÁCTICA DO BALONMÁN: Fases do proceso de ensino-aprendizaxe<br>6 - BALONMÁN ADAPTADO PARA A ATENCIÓN Á DIVERSIDADE.   |

## Planificación

|  | Horas na aula | Horas fóra da aula | Horas totais |
|--|---------------|--------------------|--------------|
| Saídas de estudo/prácticas de campo          | 2             | 4                  | 6            |
| Estudo de casos/análises de situacións       | 2             | 12                 | 14           |
| Prácticas de laboratorio                     | 30            | 30                 | 60           |
| Resolución de problemas e/ou exercicios      | 1             | 10                 | 11           |
| Sesión maxistral                             | 20            | 20                 | 40           |
| Probas de tipo test                          | 2             | 24                 | 26           |
| Probas de resposta curta                     | 2             | 24                 | 26           |
| Resolución de problemas e/ou exercicios      | 1             | 20                 | 21           |
| Probas de resposta longa, de desenvolvemento | 1             | 0                  | 1            |

\*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

## Metodoloxía docente

|  | Descrición   |
|--|--|
| Saídas de estudo/prácticas de campo    | BALONMÁN: Existe a posibilidade de desprazarse a eventos deportivos de balonmán de polo menos dúas categorías diferentes para a observación en tempo real dos fundamentos técnico-tácticos do balonmán por parte de xogadores/as federados/as. O alumnado deberá facer o traballo solicitado na ficha deseñada para ese efecto co obxectivo de adquirir competencias de observación, rexistro e análise sistemática do xogo.<br>Outra das saídas podería consistir na experimentación dunha modalidade máis recreativa do balonmán convencional (balonmán praia, etcétera) |
| Estudo de casos/análises de situacións | BALONMÁN: Para a adquisición de competencias do profesorado no deseño de progresións, metodoloxías didácticas acordes á situación ou caso propóranse diferentes casos prácticos que requirirán a toma de decisión dos elementos didácticos máis adecuados ao mesmo.  |

|   |   |
|---|---|
| Prácticas de laboratorio                | Actividades de aplicación dos coñecementos a situacións concretas e de habilidades básicas e/ou específicas e procedimentales relacionadas coa materia obxecto de estudo.<br>Desenvolveranse en espazos especiais con equipamento especializado: pavillón da Facultade (campo de xogo de baloncesto e de balonmán), tamén poderán utilizarse espazos naturais adaptados convenientemente (praia, campos máis pequenos, etc.).   |
| Resolución de problemas e/ou exercicios | BALONMÁN: Actividade na que se formulan problemas e/ou exercicios relacionados coa materia: por exemplo,<br><br>1. o deseño e representación gráfica de situacións de xogo en función duns obxectivos e contidos didácticos previamente expostos.<br>2. o deseño dunha sesión práctica de 45 minutos cuns obxectivos e contidos didácticos do balonmán concretos. O alumnado deberá asignar contidos e tarefas didácticas para cada unha das partes da sesión.<br>Poderase solicitar ao alumnado que represente nas prácticas de laboratorio a sesión como medio de desenvolvemento das competencias didácticas específicas do baloncesto e/ou balonmán que se pretendan desenvolver na materia.<br><br>Sería recomendable, por non dicir obrigatoria, polo menos unha tutoría no horario do profesorado, para a revisión da devandita sesión previamente á entrega e impartición definitiva. |
| Sesión maxistral                        | Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.  |

### Atención personalizada

| Metodoloxías                            | Descrición  |
|---|---|
| Estudo de casos/análises de situacións  | En ""resolución de problemas"" (deseño de sesións) é obrigatoria a asistencia, polo menos, á clase presencial correspondente onde se explica o problema e/ou exercicio, así mesmo é moi recomendable a asistencia a titoría para a revisión previo á suposta impartición. Nos ""traballos tutelados"", xa que é opcional, é obrigatoria a titoría para acordar o tema e os criterios en función dos que se fará o traballo. Así como o resto de titorías para o seu seguimento. |
| Probas                                  | Descrición  |
| Resolución de problemas e/ou exercicios | En ""resolución de problemas"" (deseño de sesións) é obrigatoria a asistencia, polo menos, á clase presencial correspondente onde se explica o problema e/ou exercicio, así mesmo é moi recomendable a asistencia a titoría para a revisión previo á suposta impartición. Nos ""traballos tutelados"", xa que é opcional, é obrigatoria a titoría para acordar o tema e os criterios en función dos que se fará o traballo. Así como o resto de titorías para o seu seguimento. |

### Avaliación

|                                     | Descrición   | Cualificación |
|-------------------------------------|--|---------------|
| Saídas de estudo/prácticas de campo | BALONMÁN:<br>Asistencia e aproveitamento mediante a entrega das fichas e traballos vinculados ás mesmas. 0.25%   | 0.25          |
| Prácticas de laboratorio            | BALONCESTO: A asistencia ás prácticas é obrigatoria. Permítese un 10% de faltas. Os lesionados/as deben recoller a sesión e entregala. Valor da nota en baloncesto = 10%.<br><br>BALONMÁN: A asistencia ás prácticas é obrigatoria debendo cumprirse un mínimo do 80%. É dicir, debe obterse un mínimo de 8 sobre 10 na asistencia. Ten un valor na materia de FDC I de 4,75%<br><br>Este é un requisito imprescindible para poder ser evaluado na parte de "traballo ou resolución de problemas/exercicios .<br><br><br><br>En caso de ausencia a algunha práctica que desexe xustificarse, debe presentarse a documentación pertinente nun prazo máximo de 15 días logo de dita ausencia. Non se admitirán xustificantes logo deste período salvo baixa permanente xustificada. Si a asistencia final non chega ao 80% mínimo, ou a nota de traballos/resolución de exercicios, que dependen de devandita asistencia ás prácticas de laboratorio estea en valores insuficientes, constituirán probas a valorar polo profesorado pero en ningún caso supoñerá que se considere a práctica como realizada. | 14.75         |

|                          |   |      |
|--------------------------|---|------|
| Probas de tipo test      | <p>BALONCESTO:Selección dunha resposta correcta única entre 4 opcións. Os erros restan el 50% da puntuación de cada pregunta. 12,5%</p> <p>BALONMÁN:<br/>As probas de tipo test son de selección de resposta correcta única entre 4 opcións. Cada 3 preguntas mal resta unha ben. 5%</p>  | 17,5 |
| Probas de resposta curta | <p>Esta parte forma parte do exame teórico, que consta de probas de resposta test e curta, podendo incluírse unha de desenvolvemento ou longa: para aprobar debe alcanzarse o 5 sobre 10 puntos tanto en tipo test como curta (15%).</p> <p>Non se gardarán as partes aprobadas para a seguinte edición ou convocatoria salvo anuncio expreso do profesorado por anuncio ou mail a todo o alumnado.</p> <p>BALONCESTO = 8%: deseño, descrición e representación gráfica de accións de xogo e/ou tarefas didácticas.</p> | 13   |

BALONMÁN = 5%: deseño, descrición e representación gráfica de accións de xogo e/ou tarefas didácticas en función de obxectivos ou contidos didácticos concretos. Tamén se poderá solicitar a análise crítica e modificación/adaptación de secuencias de vídeo de xogo real ou simulado en función dos devanditos fundamentos didáctico xenerais e específicos do deporte (do balonmán).

Esta parte forma parte do exame teórico, que consta de probas de resposta test e curta, podendo incluírse unha de desenvolvemento ou longa: para aprobar debe alcanzarse o 5 sobre 10 puntos tanto en tipo test como curta (15%).

Non se gardarán as partes aprobadas para a seguinte edición ou convocatoria salvo anuncio expreso do profesorado por anuncio ou mail a todo o alumnado.

BALONMÁN (25%): Este apartado en \*balonmnao rexerase polo que se desenvolve a continuación:

Proba de obrigado cumprimento

Requisitos imprescindibles para a súa elaboración e avaliación:

1. Asistencia mínima do 80% ás prácticas de laboratorio
2. Entrega dun traballo/exercicio por cada práctica de laboratorio realizada a condición de que se cumpra o requisito \*nº1 (80% asistencia ás prácticas de laboratorio).
3. Para superar a materia debe superarse esta parte cun 50% dos puntos totais deste apartado (1/2 ou 10/20)

Poderase solicitar dous tipos de actividades formativas:

1. Deseño de sesións prácticas completas de 45 minutos en función dunhas competencias, obxectivos e contidos didácticos, e modelo de \*iniciación do balonmán.
2. Modificación, adaptación ou substitución de certas tarefas didácticas experimentadas nas prácticas de laboratorio en función duns obxectivos/contidos didácticos e do modelo de iniciación seguido na materia para comprobar a adquisición de competencias didácticas relacionadas co deporte do balonmán.

Estas últimas tarefas constituirían o que se \*podría chamar "memoria de prácticas" pero con tarefas de reflexión, resolución engadidas sobre as prácticas.

Contéplase a posibilidade de que devanditos traballos/exercicios expóñanse en pequeno grupo (4-5 persoas) en parte do tempo das prácticas de laboratorio (que en todo caso non superará o 25% das mesmas). Devandito deseño e exposición, en caso de levarse a cabo, farase en pequeno grupo de 4-5 persoas responsables.

Unha parte da nota obterase realizando unha actividade de procura de información bibliográfica no catálogo e bases de datos específicas da biblioteca, seguindo uns criterios de relevancia, para a \*fundamentación teórica dos exercicios ou problemas.

Os Servizos da Biblioteca do Campus de Pontevedra, en convenio co Título de Grao en CC da Actividade Física e do Deporte, para o desenvolvemento das Competencias \*Informacionais, colaboran activamente no desenvolvemento didáctico desta actividade desde o seu deseño, implantación, intervención e avaliación.

|  |  |    |
|--|--|----|
| Probas de resposta longa, de desenvolvemento | Esta proba forma parte do exame teórico da materia, conxuntamente co tipo test e curtas.<br><br>Para a comprobación da adquisición das competencias de aplicación teórico-práctica da materia utilizarase esta proba.<br><br>Valor dun 10% da parte teórica. | 10 |
|--|--|----|

### **Outros comentarios sobre a Avaliación**

BALONMÁN: será obrigatorio superar e cumprir os requisitos mínimos de cada unha das partes estipuladas anteriormente e que resumen a continuación:

1. Prácticas de laboratorio (4,75%) e saídas de estudo/prácticas de campo (0,25%): requisito chegar aos 8 de 10 puntos = 80% de asistencia das prácticas e saídas. (5% en total). Requisito básico indispensable a superar para poder presentarse ao seguinte apartado.
2. Traballos, deseño de sesións e "memoria" de prácticas (que inclúe resolución de exercicios ou supostos sobre ditas prácticas): requisito aprobar cun 5 sobre 10 puntos (25% nota). Para ser avaliado no devandito apartado debe superarse o apartado 1.
3. Exame teórico: consta de probas de resposta test e curta, podendo incluírse unha de desenvolvemento ou longa: para aprobar debe alcanzarse o 5 sobre 10 puntos tanto en tipo test como curta (20%). Non se gardarán as partes aprobadas para a seguinte edición ou convocatoria salvo anuncio expreso do profesorado por anuncio ou \*mail a todo o alumnado.

## NOTA FINAL NA MATERIA DE FUNDAMENTOS DOS DEPORTES COLECTIVOS \*I

Para realizar o cálculo da nota final é requisito que a nota de cada cada bloque temático por separado (baloncesto e balonmán) sexa como como mínimo dun 4 sobre 10.

Se a nota final dun dos bloques (deporte) non chega ao 4 sobre 10, a materia estará suspensa, independentemente de que no outro bloque ou deporte aprobase ou teña moi boa nota.

As notas das partes ou bloques aprobados poderanse gardar para convocatorias posteriores en función do que describa o apartado "Segunda convocatoria (e/ou seguintes)

### SEGUNDA CONVOCATORIA (E/Ou SEGUINTE)

En 2ª convocatoria ou edición os criterios de avaliación serán os mesmos que na primeira coa excepción de alcanzar o 80% de asistencia a clase (aspecto imposible de suplir ou recuperar se non se cumpriu coa presencialidade).

Só se gardarán as notas das diferentes partes aprobadas da materia para a 2ª edición ou convocatoria do curso académico 2013-14. Unha vez superado devandito período o alumnado deberá volver cursar e superar ditas partes seguindo os criterios de avaliación da guía docente aprobada para o/o curso/\*s seguinte/s.

---

## **Bibliografía. Fontes de información**

### BÁSICAS:

1. GRAÇA, A. Y OLIVEIRA, J. (1997). La enseñanza de los juegos deportivos. Barcelona: Paidotribo.
2. WISSEL, H. (1996). Baloncesto aprender y progresar. Paidotribo, Barcelona.
3. MARIOT, J (1995). Balonmano: De la escuela a las asociaciones deportivas. Lleida: Agonos
4. ESPAR, X. (2001). Balonmano. Barcelona : Martínez Roca

### COMPLEMENTARIAS:

- BAYER, C. (1986). La enseñanza de los juegos deportivos colectivos. Hispano Europea. Barcelona.
- BLAZQUEZ, D. (1995). La iniciación deportiva y edeporte escolar. INDE, Barcelona.
- HERNÁNDEZ MORENO, J y OTROS (2000) La iniciación a los deportes desde su estructura y dinámica. INDE. Barcelona.
- Gª EIROA, J. (2000). Deportes de equipo. INDE, Barcelona.
- LASIERRA G. Y LAVEGA P (1993). 1015 juegos y formas jugadas de iniciación a los deportes de equipo. Paidotribo, Barcelona.
- SAMPEDRO J (1999) Fundamentos de la táctica deportiva. Gymnos, Madrid.
- [WWW.jes-soft.com/playbook/](http://WWW.jes-soft.com/playbook/)

### COMPLEMENTARIA (BALONCESTO):

- BOSC, G. (1.996). Baloncesto iniciación y perfeccionamiento. Hispano Europea, Barcelona.
- KRAUSE V., MEYER D. and MEYER J. (1999). BasketballSkills & Drills. Human kinetics. USA. (2 CDs).
- TOUS, J. (1999). Reglamento de baloncesto comentado. Paidotribo, Barcelona.
- VARY, P (1995). 1000 ejercicios y juegos en baloncesto. Hispano Europea, Barcelona.
- BOSC, G. Y POULAIN T. (1996). Baloncesto, de la escuela... a las asociaciones deportivas. Agonos. Lérida.
- DERIO J. A. (1990). Metodología de baloncesto. Paidotribo, Barcelona.
- JUNOY, J (1996). La actividad física y deportiva extraescolar en los centros educativos. Baloncesto. MEC, Madrid.
- PEYRÓ, R. (1990). Manuapara escuelas de baloncesto. Gymnos, Madrid.
- TAVARES F., JANEIRA M.A., GRAÇA A., PINTO D. Y BRANDAO E. (2001). Tendencias actuais da investigación em basquetebol.Universidade de Oporto.

### COMPLEMENTARIA (BALONMANO):

- Antón, J. (2001). Balonmano recreativo, para todos y en cualquier lugar. Madrid: Gymnos.
- Antón, J. (1990). Balonmano: Fundamentos y etapas de aprendizaje. Madrid: Gymnos.

- Antón, J. (1994). Balonmano: Metodología y alto rendimiento. Barcelona : Paidotribo.
- Antón, J. (2002). Balonmano. Táctica grupadefensiva: concepto, estructura y metodología. Granada: Grupo EditorialUniversitario.
- Antón, J. (1998). Balonmano. Táctica grupaofensiva: concepto, estructura y metodología. Granada: Grupo EditorialUniversitario.
- Bayer, C. (1987). Técnica de balonmano: la formación de jugador. Barcelona: Hispano-Europea.
- Bonnefoy, G. (1999). Deportes para jugar en equipo. Enseñar balonmano para jugar en equipo. Barcelona: Inde.
- Czerwinski, J. (1993). Ebalonmano: Técnica, táctica y entrenamiento. Barcelona: Paidotribo.
- Federación Española de Balonmano (1995). Minibalonmano. Madrid: Gymnos.
- Kissling, R. (1995). 1000 ejercicios y Juegos de balonmano. Madrid: Gymnos
- Lasierra, G. (2001). 1013 ejercicios y juegos aplicados a balonmano. Barcelona: Paidotribo
- Latiskevits, L.A. (1991). Balonmano. Barcelona: Paidotribo.
- Muller, M (1996). Balonmano: entrenarse jugando. Barcelona: Paidotribo
- Barcenas, D Y Roman, J. (1991). Balonmano: Técnica y metodología. Madrid: Gynmos.
- Ticó, J. (2000). 1013 Ejercicios y juegos polideportivos. Paidotribo, Barcelona.

---

### **Recomendaciones**

#### **Materias que continúan o temario**

Fundamentos dos deportes colectivos II/P02G050V01403

---

#### **Materias que se recomienda cursar simultaneamente**

Fundamentos da motricidade/P02G050V01204

---

#### **Materias que se recomienda ter cursado previamente**

Educación: Aprendizaxe e control motor na educación física e o deporte/P02G050V01102

Fundamentos da motricidade/P02G050V01204

Xogo motor/P02G050V01105

---



**DATOS IDENTIFICATIVOS****Fundamentos dos deportes individuais**

|                       |  |              |            |                    |
|-----------------------|--|--------------|------------|--------------------|
| Materia               | Fundamentos dos deportes individuais                                     |              |            |                    |
| Código                | P02G050V01304  |              |            |                    |
| Titulación            | Grao en Ciencias da Actividade Física e do Deporte                       |              |            |                    |
| Descritores           | Creditos ECTS<br>9   | Sinale<br>OB | Curso<br>2 | Cuadrimestre<br>1c |
| Lingua de impartición | Castelán   |              |            |                    |
| Departamento          | Didácticas especiais   |              |            |                    |
| Coordinador/a         | Cancela Carral, José María<br>Martínez Patiño, María José                |              |            |                    |
| Profesorado           | Cancela Carral, José María<br>Martínez Patiño, María José                |              |            |                    |
| Correo-e              | chemacc@uvigo.es<br>mjpatino@uvigo.es                                    |              |            |                    |
| Web                   | <a href="http://www.healthyfit.es">http://www.healthyfit.es</a>          |              |            |                    |
| Descrición xeral      | Análisis del proceso de enseñanza-aprendizaje de la natación y atletismo |              |            |                    |

**Competencias de titulación**

|        |  |
|--------|--|
| Código |  |
| B7     | Coñecemento e comprensión dos fundamentos, estruturas e funcións das habilidades e patróns da motricidade humana   |
| B10    | Coñecemento e comprensión dos fundamentos do deporte   |
| B12    | Aplicación das tecnoloxías da información e comunicación (TIC) ao ámbito das Ciencias da Actividade Física e do Deporte  |
| B13    | Hábitos de excelencia e calidade no exercicio profesional  |
| B14    | Utilización da información científica básica aplicada á actividade física e ao deporte nas súas diferentes manifestacións  |
| B15    | Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino-aprendizaxe relativos á actividade física e do deporte, con atención ás características individuais e contextuais das persoas |
| B18    | Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais, aos diferentes campos da actividade física e o deporte  |
| B20    | Capacidade para identificar os riscos que se derivan para a saúde da práctica de actividades físicas inadecuadas   |
| B23    | Capacidade para seleccionar e saber utilizar o material e equipamento deportivo adecuado para cada tipo de actividade  |
| B24    | Actuación dentro dos principios éticos necesarios para o correcto exercicio profesional  |
| B25    | Habilidade de liderado, capacidade de relación interpersoal e traballo en equipo   |
| B26    | Adaptación a novas situacións, á resolución de problemas e á aprendizaxe autónoma  |

**Competencias de materia**

| Resultados previstos na materia   | Resultados de Formación e Aprendizaxe |
|---|---------------------------------------|
| <input type="checkbox"/> Coñecer e comprender os fundamentos do deporte do atletismo e natación.  | B7                                    |
| <input type="checkbox"/> Seleccionar e saber utilizar o material e equipamento deportivo axeitado para cada tipo de actividade a desenvolver no atletismo e natación. | B10                                   |
| <input type="checkbox"/> Aplicar na práctica dos coñecementos adquiridos sobre o ensino do Atletismo e Natación.  | B12                                   |
| <input type="checkbox"/> Adquirir actitudes didácticas e pedagóxicas adaptadas á metodoloxía do ensino do atletismo e natación.                                       | B13                                   |
| <input type="checkbox"/> Ser capaz de realizar programacións de actividades do atletismo e natación.  | B14                                   |
| <input type="checkbox"/> Localizar a información necesaria nas fontes bibliográficas específicas e xenerais relacionadas co atletismo e natación.                     | B15                                   |
| <input type="checkbox"/> Coñecer e utilizar con precisión a terminoloxía específica propia do noso ámbito nos deportes de atletismo e natación.                       | B18                                   |
| <input type="checkbox"/> Analizar de forma crítica as exposicións de diversos autores ou teorías.   | B20                                   |
|   | B23                                   |
|   | B24                                   |
|   | B25                                   |
|   | B26                                   |

**Contidos**

|                    |           |
|--------------------|-----------|
| Tema               |           |
| Parte I: ATLETISMO | ATLETISMO |

\*UD. \*I: As carreiras: Presentación da materia. As carreiras.

Conceptos básicos da evolución histórica das carreiras, as saídas de tacos e de pé, as substitucións e os valos. Conceptos básicos das regras principais aplicables á iniciación das carreiras, as saídas de tacos e de pé, as substitucións e os valos. Bases estruturais fundamentais da técnica de carreira, da técnica da saída de tacos e de pé, da técnica e estratexia do cambio da testemuña e da técnica do paso do valo. Principios xerais e específicos da observación sistemática da técnica de carreira, da técnica da saída de tacos e de pé, da técnica e estratexia do cambio da testemuña e da técnica do paso do valo. Sesións prácticas de cada unha das técnicas que compoñen a \*UD.

---

UD. II: Os saltos: Conceptos básicos da evolución Os saltos

histórica do salto de lonxitude, do triplio salto, do salto de altura e do salto con pértega. Conceptos básicos das regras principais aplicables á iniciación do salto de lonxitude, do triplio salto, do salto de altura e do salto con pértega. Bases estruturais fundamentais da técnica do salto de lonxitude, da técnica do triplio salto, da técnica do salto de altura e da técnica do salto con pértega. Principios xerais e específicos da observación sistemática da técnica do salto de lonxitude, da técnica do triplio salto, da técnica do salto de altura e da técnica do salto con pértega. Sesións prácticas de cada unha das técnicas que compoñen a \*UD.

---

UD. III: Os lanzamentos: Conceptos básicos da Os lanzamentos

evolución histórica do lanzamento de peso, do lanzamento de disco, do lanzamento de xavelina e do lanzamento de martelo. Conceptos básicos das regras principais aplicables á iniciación do lanzamento de peso, do lanzamento de disco, do lanzamento de xavelina e do lanzamento de martelo. Bases estruturais fundamentais da técnica do lanzamento de peso, da técnica do lanzamento de disco, da técnica do lanzamento de xavelina e da técnica do lanzamento de martelo. Principios xerais e específicos da observación sistemática da técnica do lanzamento de peso, da técnica do lanzamento de disco, da técnica do lanzamento de xavelina e da técnica do lanzamento de martelo. Sesións prácticas de cada unha das técnicas que compoñen a UD.

---

UD. IV: As probas combinadas: Conceptos básicos As probas combinadas.

da evolución histórica das probas combinadas. Conceptos básicos das regras principais aplicables á iniciación das probas combinadas. Conceptos básicos de xogando ao atletismo. Estructuración das prácticas. Sesións prácticas de xogando ao atletismo.

---

Parte II: NATACIÓN

Natación

---

UD. I: Formulacións das actividades acuáticas: Actividades acuáticas

Presentación da materia cunha introdución aos diferentes tipos de actividades que se desenvolven na actualidade no ámbito da actividade acuática e dos factores que inciden na elección das diferentes formulacións.

---

|  |                       |
|--|-----------------------|
| UD. II: Metodoloxía do proceso de ensino da natación.<br>Tendencias actuais no ensino da natación. Aplicación dos estilos de ensino, análise das variables e condicionantes que inciden na elaboración dun programa de actividades acuáticas desde o punto de vista didáctico.   | Metodoloxía           |
| UD. III: Etapa de adaptación ao medio acuático. Coñecer os procesos básicos de iniciación e familiarización co medio acuático. Coñecer os mecanismos de execución, variables e procesos no ensino da respiración. Coñecer os factores que inflúen nos mecanismos de flotación, propulsión e resistencia así como nos procesos de ensino dos mesmos.  | Etapas de adaptación  |
| UD. IV: Etapa de dominio do medio acuático. Presentación das habilidades e destrezas básicas aplicadas ao ámbito da natación: conceptos e procesos de aprendizaxe.   | Etapa de dominio      |
| UD. V: Descrición básica das técnicas de natación.<br>Introdución histórica da evolución ao longo do tempo da técnica do catro estilos: crol, costas, braza e bolboreta. Descrición e análise das bases estruturais de cada un dos estilos: posición do corpo, traxectorias básicas dos brazos, acción de pernas, respiración e coordinación completa dos movementos.<br>Descrición e coñecemento das técnicas de saídas e viraxes de cada un dos estilos de nado e probas de estilo individual. | Técnicas de natación. |

### Planificación

|                                     | Horas na aula | Horas fóra da aula | Horas totais |
|-------------------------------------|---------------|--------------------|--------------|
| Sesión maxistral                    | 30            | 30                 | 60           |
| Actividades introdutorias           | 2             | 3                  | 5            |
| Saídas de estudo/prácticas de campo | 3             | 6                  | 9            |
| Traballos tutelados                 | 5             | 10                 | 15           |
| Prácticas de laboratorio            | 45            | 90                 | 135          |
| Probas de tipo test                 | 1             | 0                  | 1            |

\*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

### Metodoloxía docente

|                                     | Descrición   |
|-------------------------------------|--|
| Sesión maxistral                    | Exposición oral con apoio audiovisual dos contidos da materia objeto de estudo, bases teóricas e/ou directrices do traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante. |
| Actividades introdutorias           | O profesor expoñerá os aspectos básicos da materia   |
| Saídas de estudo/prácticas de campo | Asistencia a actividades formativas fora da uvigo, para analizar o funcionamento de programas acuáticos  |
| Traballos tutelados                 | Desenvolvemento de traballo en grupo sobre a *temática da *asignatura e *tutorizados polo docente.   |
| Prácticas de laboratorio            | Desenvolveranse os conceptos prácticos sobre os deportes individuais de *natación e *atletismo   |

### Atención personalizada

| Metodoloxías        | Descrición  |
|---------------------|---|
| Traballos tutelados | O alumno recibirá atención individualizada no horario de titorías establecido a tal fin durante o presente curso académico. Para a consulta do seu horario de titorías e lugar das mesmas deberase consultar a web da Facultade de Ciencias da Educación e do deporte. ( <a href="http://webs.uvigo.es/feduc">webs.uvigo.es/feduc</a> ) |

### Avaliación

|                  | Descrición  | Cualificación |
|------------------|---|---------------|
| Sesión maxistral | O bloque temático de ATLETISMO será avaliado cun exame de preguntas para desenvolver / cuestións de múltiple elección ou de resposta curta. | 25            |

|                          |  |    |
|--------------------------|--|----|
| Trabajos tutelados       | No bloque de NATACIÓN desenvolveranse traballos propostos polo docente nos cales o alumno mediante o traballo en grupo debera analizar os puntos que se determinen no temario. Se a planificación o permite estes traballos expoñeranse e defendeeran en clase.  | 30 |
| Prácticas de laboratorio | En el bloque temático de ATLETISMO, Se evalua en esta metodología las prácticas de la asignatura que serán supervisadas en un exámen práctico de todas o alguna de las prácticas realizadas. Se evaluará con el 50% de la nota final. En esta nota final se tendrán en cuenta las exposiciones prácticas realizadas en las clases a lo largo del curso.<br><br>No bloque de NATACIÓN a avaliación sera apto/no apto. | 25 |
| Probas de tipo test      | O bloque temático de NATACIÓN será avaliado cun exame de preguntas para desenvolver / cuestións de múltiple elección ou de resposta curta.   | 20 |

### **Outros comentarios sobre a Avaliación**

Será necesario superar ambos bloques: NATACIÓN Y ATLETISMO para superar la materia.

### **Bibliografía. Fontes de información**

#### BIBLIOGRAFÍA FUNDAMENTAL del BLOQUE TEMÁTICO DE ATLETISMO

- Bravo Ducal, J. (2008). [Atenas 1896 Atenas 2004, más de un siglo de atletismo olímpico]. Madrid: Ed. Real Federación Española de Atletismo.
- Campos Granell, J. y ENRIQUE GALLACH, J. (2004). "Técnicas de atletismo. Manuel práctico de enseñanza". Barcelona: Ed. Paidotribo.
- García, J., Durán, y Sainz, A. (2004). [Jugando al atletismo]. Madrid: Ed. Real Federación Española de Atletismo.
- Hornillos, I. (2000). [Atletismo]. Barcelona: Ed. Inde.
- Seners, P. (2000). [Didáctica del Atletismo]. Barcelona: Ed. Inde.
- Valero, A. y Conde, J. L. (2003). [La iniciación al atletismo a través de los juegos] (El enfoque ludotécnico en el aprendizaje de las disciplinas atléticas). Málaga: Ed. Aljibe.

#### BIBLIOGRAFÍA COMPLEMENTARIA:

- Piasenta, J. (2000). [Aprender a Observar: Formación para la observación del comportamiento del deportista]. Barcelona: Ed. Inde.

#### Parte II: NATACIÓN I

#### BIBLIOGRAFÍA FUNDAMENTAL DEL BLOQUE TEMÁTICO DE NATACIÓN

- Cancela, JM et al (2008) Tratado de Natación. De la iniciación al perfeccionamiento (Vol1). Barcelona. Ed. Paidotribo.
- Cancela, JM et al (2008) Tratado de Natación. De perfeccionamiento al Alto rendimiento (Vol2). Barcelona. Ed. Paidotribo.
- Cancela, JM et al (2003) La iniciación deportiva: La natación. Sevilla. Ed. Wanceulen.
- Chollet, D (2003). Natación deportiva : enfoque científico : bases biomecánicas, técnicas y psicológicas : aprendizaje, evaluación y corrección de las técnicas de natación Barcelona: Ed.Inde.
- Federación Española de Natación (2005) Reglamento de natación Madrid. Ed. Federación Española de Natación.
- Franco. P.: Navarro, F. (1980) Natación. Habilidades acuáticas para todas las edades. Ed. Hispano-Europea. Barcelona
- Maglischo, E.W. (1995) Nadar más rápido : tratado completo de natación. Barcelona Ed. Hispano Europea
- Martín, O. (1993) Juegos y recreación deportiva en el agua Madrid: Ed. Gymnos.
- Moreno Murcia, J. A. (1998) Bases metodológicas para el aprendizaje de las actividades acuáticas educativas Ed. INDE. Barcelona

Navarro, F, (1990) Hacia el dominio de la natación Madrid: Ed. Gymnos.

Navarro, F. (1995) Iniciación a la natación manuales para la enseñanza. Ed. Gymnos. Madrid

Noble, J. (2001) Natación para niños: juegos y actividades Ed.: Tutor, D.L. Madrid.

Pansu, Claudie. (2002) El agua y el niño : un espacio de libertad, unas relaciones privilegiadas. Ed. INDE.Barcelona.

Schmitt,P.(2000) Nadar: del descubrimiento al alto nivel: un enfoque innovador en la enseñanza de la natación. Ed. Hispano Europea. Barcelona.

Katz, J. (2000) Ejercicios en el agua para todos. Ed: Tutor, D.L. Madrid

Noble, J. (2001) Natación para niños: juegos y actividades Ed.: Tutor, D.L. Madrid

---

## **Recomendacións**

---

**DATOS IDENTIFICATIVOS****Fisioloxía: Fisioloxía do exercicio II**

|                       |  |        |       |              |
|-----------------------|--|--------|-------|--------------|
| Materia               | Fisioloxía:<br>Fisioloxía do exercicio II          |        |       |              |
| Código                | P02G050V01401                                      |        |       |              |
| Titulación            | Grao en Ciencias da Actividade Física e do Deporte |        |       |              |
| Descritores           | Creditos ECTS                                      | Sinale | Curso | Cuadrimestre |
|                       | 6  | FB     | 2     | 1c           |
| Lingua de impartición | Galego   |        |       |              |
| Departamento          | Didácticas especiais                               |        |       |              |
| Coordinador/a         | García Soidan, José Luís                           |        |       |              |
| Profesorado           | García Soidan, José Luís                           |        |       |              |
| Correo-e              | jlsoidan@uvigo.es                                  |        |       |              |
| Web                   |  |        |       |              |
| Descrición xeral      |  |        |       |              |

**Competencias de titulación**

|        |   |  |  |  |
|--------|---|--|--|--|
| Código |   |  |  |  |
| A1     | Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino-aprendizaxe relativos á actividade física e ao deporte con atención ás características individuais e contextuais das persoas   |  |  |  |
| A2     | Capacidade para promover e avaliar a formación de hábitos perdurables e autónomos de práctica de actividade física e deporte entre a poboación escolar  |  |  |  |
| A3     | Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais, na proposta de tarefas nos procesos de ensino-aprendizaxe a través da actividade física e o deporte    |  |  |  |
| A4     | Capacidade para identificar os riscos que se derivan para a saúde dos escolares debido á práctica de actividades físicas inadecuadas  |  |  |  |
| A6     | Capacidade para seleccionar e saber utilizar o material e equipamento deportivo adecuado para cada tipo de actividade nos procesos de ensino-aprendizaxe a través da actividade física e do deporte |  |  |  |
| A9     | Capacidade para promover e avaliar a formación de hábitos perdurables e autónomos de práctica actividade físico-deportiva na poboación que realiza adestramento deportivo                           |  |  |  |
| A13    | Capacidade para avaliar a condición física e prescribir exercicio físico orientado cara á saúde   |  |  |  |
| A14    | Capacidade para promover e avaliar a formación de hábitos perdurables e autónomos de práctica de actividade física e deporte entre a poboación adulta, maiores e discapacitados                     |  |  |  |
| A15    | Capacidade para identificar os riscos que se derivan para a saúde do desenvolvemento das actividades físicas inadecuadas entre a poboación que realiza práctica física orientada á saúde            |  |  |  |
| A16    | Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais ao campo da actividade física e a saúde   |  |  |  |
| A17    | Capacidade para planificar, desenvolver e controlar a realización de programas de actividades físico-deportivas orientada á saúde   |  |  |  |
| A27    | Capacidade para promover e avaliar a formación de hábitos perdurables e autónomos de práctica das actividades físico-deportivas recreativas para toda a poboación                                   |  |  |  |
| A29    | Capacidade para identificar os riscos que se derivan para a saúde, da práctica de actividades físicas inadecuadas nos practicantes de actividade físico-deportiva recreativa                        |  |  |  |
| B1     | Conceptualización e identificación do obxecto de estudo das Ciencias da Actividade Física e do Deporte  |  |  |  |
| B2     | Coñecemento e comprensión da literatura científica do ámbito da actividade física e o deporte   |  |  |  |
| B3     | Coñecemento e comprensión dos factores fisiolóxicos e biomecánicos que condicionan a práctica da actividade física e o deporte  |  |  |  |
| B5     | Coñecemento e comprensión dos efectos da práctica do exercicio físico sobre a estrutura e función do corpo humano   |  |  |  |
| B16    | Capacidade para promover e avaliar a formación de hábitos perdurables e autónomos de práctica da actividade física e do deporte   |  |  |  |
| B19    | Capacidade para avaliar a condición física e prescribir exercicio físico orientado cara á saúde   |  |  |  |
| B20    | Capacidade para identificar os riscos que se derivan para a saúde da práctica de actividades físicas inadecuadas  |  |  |  |

**Competencias de materia**

|  |                                       |    |  |
|--|---------------------------------------|----|--|
| Resultados previstos na materia  | Resultados de Formación e Aprendizaxe |    |  |
| Conceptualización e identificación do obxecto de estudo das Ciencias da Actividade Física e o Deporte. | A1                                    | B1 |  |

|  |  |     |
|--|--|-----|
| Coñecemento e comprensión dos factores fisiolóxicos e biomecánicos que condicionan a práctica da actividade física e o deporte.  | A3   | B3  |
| Coñecemento e comprensión dos efectos da práctica do exercicio físico sobre a estrutura e función do corpo humano.   | A4   | B5  |
| Coñecemento e comprensión da literatura científica do ámbito da actividade física e o deporte.   | A2   | B2  |
| Capacidade para promover e avaliar a formación de hábitos perdurables e autónomos de práctica actividade físico-deportiva na poboación que realiza adestramento deportivo    | A2<br>A6<br>A9<br>A13<br>A14<br>A17<br>A27 | B16 |
| Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais ao campo da actividade física e a saúde  | A16  | B19 |
| Capacidade para identificar os riscos que se derivan para a saúde, da práctica de actividades físicas inadecuadas nos practicantes de actividade físico-deportiva recreativa | A15<br>A29                                 | B20 |

## Contidos

| Tema  |  |
|---|--|
| BLOQUE TEMÁTICO I. FISIOLOXÍA DO EXERCICIO E PROBAS DE ESFORZO.                     | Tema 1. Modificacións e Adaptacións cardio-vasculares producidas polo esforzo e o exercicio físico.<br>Tema 2.-Modificacións e adaptacións sanguíneas inducidas polo esforzo e o exercicio físico.<br>Tema 3. Ventilación, transporte de osíxeno (O2) e dióxido de carbono (CO2) en esforzo. |
| BLOQUE TEMÁTICO II. CINEANTROPOMETRÍA E NUTRICIÓN DEPORTIVA.                        | TEMA 4. Estudio do peso e da composición corporal.<br>Tema 5.-Bases fisiolóxicas e principios da Nutrición deportiva.  |
| BLOQUE TEMÁTICO III. FISIOLOXÍA DO RENDIMENTO FÍSICO                                | Tema 6. Equilibrio ácido-base e Función Renal.<br>Tema 7. Fatiga e Síndrome de Sobreentrenamento.  |
| BLOQUE TEMÁTICO IV. FISIOLOXIA DO EXERCICIO E AXENTES EXTERNOS. PREVENCIÓN E SAÚDE. | Tema 8. Respostas fisiolóxicas ante distintas situacións ambientais.<br>Tema 9.- Relacións entre o exercicio físico, saúde e prevención de enfermidades.   |

## Planificación

|                          | Horas na aula | Horas fóra da aula | Horas totais |
|--------------------------|---------------|--------------------|--------------|
| Sesión maxistral         | 22.5          | 0                  | 22.5         |
| Traballos tutelados      | 2.5           | 2.5                | 5            |
| Prácticas de laboratorio | 60            | 45                 | 105          |

\*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

## Metodoloxía docente

|                          | Descrición   |
|--------------------------|--|
| Sesión maxistral         | Exposición dos contidos da materia   |
| Traballos tutelados      | A cada grupo se lle asignará un traballo relacionado cos contidos da materia, que deberá desenrolar o longo do cuadrimestre, e presentar o último día de clase. No calendario están sinalados os días dos traballos tutelados. |
| Prácticas de laboratorio | Aplicación a nivel práctico da teoría dun ámbito de coñecemento nun contexto determinado. Exercicios prácticos a través dos diversos laboratorios.   |

## Atención personalizada

| Metodoloxías        | Descrición   |
|---------------------|--|
| Traballos tutelados | Atención en pequenos grupos para verificar os coñecementos adquiridos. E orientación sobre os traballos que deben presentar para a súa avaliación. |

## Avaliación

|                  | Descrición  | Cualificación |
|------------------|---|---------------|
| Sesión maxistral | A avaliación das sesións maxistras realizarase mediante preguntas tipo test de resposta única, sobre tódolos temas recollidos nos contidos da materia.<br>A puntuación total deste apartado será de 5.5 puntos. | 55            |

|  |   |    |
|--|---|----|
| Traballos tutelados  | *Traballos presentados (3): 1.5 puntos, desglosados en:<br>-Traballo 1...0,5 puntos<br>-Traballo 2...0,5 puntos<br>-Traballo 3...0,5 puntos | 15 |
| Prácticas de laboratorio* Asistencia ao 80% ou máis das prácticas.... 3 puntos |   | 30 |

### Outros comentarios sobre a Avaliación

Para superar a materia, o alumnado deberá obter 5 puntos ou máis, sumando a parte teórica, a práctica e os traballos. Para poder realizar o exame teórico, e preciso que o alumno asistise o 80% das prácticas.

Cada un dos tres traballos valorarase cos seguintes criterios: a)Presentación correcta; b)Contido adecuado; c)Figuras e Taboas pertinentes; d)Referencias bibliográficas de artigos indexados (mínimo de 4).

A superación das prácticas de Laboratorio gárdase ata a terceira convocatoria.

### Bibliografía. Fontes de información

#### BIBLIOGRAFIA BASICA:

- .- López Chicharro. FISIOLÓGIA DEL ENTRENAMIENTO AERÓBICO. 2013
- .- Calderón Montero. Fisiología Humana aplicada a la actividad física. Ed. Panamericana. 2012.
- .- Powers Scott. Exercise Physiology: Theory and Application to Fitness and Performance. 2012.
- .- McArdle, William D. Essentials of exercise physiology. Lippincott Williams & Wilkins, Baltimore, MD, 2006.
- .- Lopez Chicharro J, Hernández Vaquero M. Fisiología del Ejercicio. Ed. Panamericana, 3ª edición, Madrid 2006.
- .- Wilmore JH, Costill DL. Fisiología del Esfuerzo y del Deporte. Ed. Paidotribo, 5ª Edición, Barcelona, 2004.
- .- Astrand PO, Rodahl K. Fisiología del trabajo físico. Ed. Panamericana, 3ª Edición. Buenos Aires, 1992.

#### BIBLIOGRAFIA COMPLEMENTARIA:

- 1.- Mora Rodríguez, Ricardo. Fisiología del deporte y el ejercicio: prácticas de campo y laboratorio. Ed. Médica Panamericana, Madrid, 2009.
- 2.-Villa JG., Córdova A., González J. Nutrición del Deportista. Ed. Gymnos. Madrid, 2000.
- 3.-Legido Arce JC., Segovía Martínez JC., L-Silvarrey Varela FJ. Manual de Valoración Funcional. Ediciones Eurobook, Madrid, 1996.
- 4.-George JD., Garth Fisher A., Vehrs PR. Test y Pruebas Físicas. Ed. Paidotribo. Barcelona, 1996.
- 5.-López-Chicharro J, Legido JC. Umbral Anaeróbico. Ed. Interamericana, Madrid 1991.
- 6.-López-Chicharro J. Transición Aeróbica-Anaeróbica. Ed. Master Line & Prodigio SL, Madrid, 2004.
- 7.-Terreros JL., Navas F. Valoración Funcional, Aplicaciones al entrenamiento deportivo. Ed. Gymnos. Madrid, 2003.
- 8.- Córdova Martínez A. La Fatiga muscular en el rendimiento deportivo. Ed. Síntesis, Madrid 1997.
- 9.- Barbany JR. Fisiología del Ejercicio Físico y del Entrenamiento. Ed. Paidotribo, Barcelona 2002.
- 10.-Fernández-García B., Terrados N. La Fatiga del Deportista. Ed. Gymnos. Madrid, 2004.
- 11.-Córdova A, Álvarez de Mon M. Inmunidad en el Deporte. Ed. Gymnos, Madrid, 2001.
- 12.- Bernadot D. Nutrición deportiva avanzada. Ed. Tutor: Madrid. 2007.
- 13.- Clark N. La guía de la nutrición deportiva. Ed. Paidotribo: Badalona. 2006.
- 14.- Burke L. Nutrición en el Deporte. Ed. Panamericana: Madrid. 2010.
- 15.-Cabañas MD, Esparza F. (Coords.) Compendio de Cineantropometría. CTO D.L.: Madrid. 2009.



---

**Recomendacións**

---

**Materias que se recomenda ter cursado previamente**

---

Fisioloxía: Fisioloxía do exercicio I/P02G050V01104

---

**Outros comentarios**

---

Para aprobar a asignatura é importante ter superada a asignatura Fisioloxía do Exercicio I.

---

**DATOS IDENTIFICATIVOS****Expresión corporal e danza**

|                       |  |        |       |              |
|-----------------------|--|--------|-------|--------------|
| Materia               | Expresión corporal e danza                         |        |       |              |
| Código                | P02G050V01402                                      |        |       |              |
| Titulación            | Grao en Ciencias da Actividade Física e do Deporte |        |       |              |
| Descritores           | Creditos ECTS                                      | Sinale | Curso | Cuadrimestre |
|                       | 6  | OB     | 2     | 2c           |
| Lingua de impartición |  |        |       |              |
| Departamento          | Didácticas especiais                               |        |       |              |
| Coordinador/a         | Fernández Villarino, María de los Ángeles          |        |       |              |
| Profesorado           | Fernández Villarino, María de los Ángeles          |        |       |              |
| Correo-e              | marianfv@uvigo.es                                  |        |       |              |
| Web                   |  |        |       |              |
| Descrición xeral      |  |        |       |              |

**Competencias de titulación**

|        |   |
|--------|---|
| Código |   |
| A1     | Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino-aprendizaxe relativos á actividade física e ao deporte con atención ás características individuais e contextuais das persoas   |
| A2     | Capacidade para promover e avaliar a formación de hábitos perdurables e autónomos de práctica de actividade física e deporte entre a poboación escolar  |
| A3     | Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais, na proposta de tarefas nos procesos de ensino-aprendizaxe a través da actividade física e o deporte    |
| A4     | Capacidade para identificar os riscos que se derivan para a saúde dos escolares debido á práctica de actividades físicas inadecuadas  |
| A5     | Capacidade para planificar, desenvolver e avaliar a realización de programas de deporte e actividade física escolar   |
| A6     | Capacidade para seleccionar e saber utilizar o material e equipamento deportivo adecuado para cada tipo de actividade nos procesos de ensino-aprendizaxe a través da actividade física e do deporte |
| A18    | Capacidade para seleccionar e saber utilizar o material e equipamento deportivo adecuado, para cada tipo de actividade que practique a poboación de adultos, maiores e discapacitados               |
| A25    | Capacidade para planificar, desenvolver e controlar a realización de actividades físico-deportivas recreativas  |
| A27    | Capacidade para promover e avaliar a formación de hábitos perdurables e autónomos de práctica das actividades físico-deportivas recreativas para toda a poboación                                   |
| B1     | Conceptualización e identificación do obxecto de estudo das Ciencias da Actividade Física e do Deporte  |
| B2     | Coñecemento e comprensión da literatura científica do ámbito da actividade física e o deporte   |
| B3     | Coñecemento e comprensión dos factores fisiolóxicos e biomecánicos que condicionan a práctica da actividade física e o deporte  |
| B4     | Coñecemento e comprensión dos factores comportamentais e sociais que condicionan a práctica da actividade física e o deporte  |
| B5     | Coñecemento e comprensión dos efectos da práctica do exercicio físico sobre a estrutura e función do corpo humano   |
| B6     | Coñecemento e comprensión dos efectos da práctica do exercicio físico sobre os aspectos psicolóxicos e sociais do ser humano  |
| B7     | Coñecemento e comprensión dos fundamentos, estruturas e funcións das habilidades e patróns da motricidade humana  |
| B8     | Coñecemento e comprensión da estrutura, función e desenvolvemento das diferentes manifestacións da motricidade humana   |
| B9     | Coñecemento e comprensión dos fundamentos do exercicio físico, xogo motor, danza, expresión corporal e actividades na natureza  |
| B11    | Coñecemento e comprensión dos principios éticos necesarios para o correcto exercicio profesional  |
| B13    | Hábitos de excelencia e calidade no exercicio profesional   |
| B14    | Utilización da información científica básica aplicada á actividade física e ao deporte nas súas diferentes manifestacións   |
| B15    | Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino-aprendizaxe relativos á actividade física e do deporte, con atención ás características individuais e contextuais das persoas  |
| B16    | Capacidade para promover e avaliar a formación de hábitos perdurables e autónomos de práctica da actividade física e do deporte   |
| B18    | Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais, aos diferentes campos da actividade física e o deporte   |
| B21    | Capacidade para planificar, desenvolver e controlar a realización de programas de actividades físico-deportivas   |

B24 Actuación dentro dos principios éticos necesarios para o correcto exercicio profesional

B25 Habilidade de liderado, capacidade de relación interpersoal e traballo en equipo

B26 Adaptación a novas situacións, á resolución de problemas e á aprendizaxe autónoma

### Competencias de materia

| Resultados previstos na materia   | Resultados de Formación e Aprendizaxe |  |
|---|---------------------------------------|--|
| - Coñecer os fundamentos básicos da expresión corporal e da danza.                              | A1<br>A2<br>A3<br>A4<br>A5            | B5<br>B6<br>B7<br>B8<br>B9   |
| - Entender a expresión corporal e a danza como medio de comunicación interpersoal.              | A1<br>A3<br>A5                        | B4<br>B7<br>B8<br>B9   |
| - Diferenciar os compoñentes da expresión corporal e a danza e o seu contido educativo.         | A1<br>A2<br>A5<br>A6                  | B1<br>B4<br>B5<br>B6<br>B7<br>B8<br>B9<br>B15<br>B16<br>B25<br>B26 |
| - Ser capaz de planificar e programar actividades de Expresión Corporal e Danza                 | A1<br>A3<br>A4<br>A5<br>A6<br>A27     | B8<br>B9<br>B15<br>B21<br>B26                                      |
| - Buscar información e recursos para actuar ante as dificultades de práctica motriz dos alumnos | A1<br>A4<br>A18                       | B2<br>B3<br>B4<br>B5<br>B6<br>B7<br>B8<br>B9<br>B14                |
| - Ser capaz de planificar para avaliar  | A1<br>A2<br>A5<br>A25                 | B15  |
| - Favorecer o traballo en equipo  |                                       | B25<br>B26   |
| - Fomentar no alumnado actitudes de respecto á diversidade e á interculturalidade               |                                       | B9<br>B11<br>B13<br>B15<br>B18<br>B24<br>B26                       |
| - Xerar inquietude e motivación cara á profundización no estudo da danza e a expresión corporal |                                       | B1<br>B4<br>B6<br>B13<br>B14<br>B26                                |

### Contidos

Tema

|   |   |
|---|---|
| Teórico. 1. A expresión corporal e a danza no contexto educativo                | 1.1 A expresión corporal e a danza nos diferentes curriculums educativos<br>1.2. Obxectivos e bloques de contidos<br>1.3. Carácter global e interdisciplinar<br>1.4. A expresión corporal e a danza como medio de integración                         |
| Teórico. 2. Consideracións básicas en torno ao corpo e a comunicación           | 2.1. O corpo<br>2.1. A linguaxe do corpo  |
| Teórico. 4. Expresión corporal. Aproximación conceptual e formulación didáctica | 3.1. Presupostos teóricos da expresión corporal.<br>3.2. Didáctica da expresión corporal  |
| Teórico. 3. As dimensións e os compoñentes do movemento expresivo               | 4.1. Os preliminares<br>4.2. A dimensión corporal<br>4.3. A toma de conciencia do corpo expresivo<br>4.4. A dimensión espacial<br>4.5. A dimensión temporal<br>4.6. A dimensión dinámica<br>4.7. A dimensión extensiva<br>4.8. A dimensión relacional |
| Teórico. 5. Aproximación á danza como manifestación corporal expresiva          | 5.1. Primeiras reflexións ao redor da danza e a súa relación coa expresión corporal<br>5.2. Breve revisión histórica da evolución da danza  |
| Teórico. 6. Formulación didáctica da danza                                      | T.6.1. Orientacións en practica da danza<br>T.6.2. Didáctica da danza   |
| Teórico. 7. Práctica e a análise da danza educativa                             | T.7.1. Os contextos da danza educativa<br>T.7.2. As unidades estruturais e a danza educativa<br>T.7.3. A danza educativa e as habilidades expresivas  |
| Práctico. 1. Presentación e coñecemento do grupo                                | P.1.1. O grupo clase ante as actividades de expresión corporal e danza<br>P.1.2. Presentación e coñecemento do grupo  |
| Práctico. 2. Ritmo  | P.2.1. Ritmos internos e ritmos externos<br>P.2.2. Compoñentes do ritmo desde o punto de vista musical<br>P.2.3. Adaptación do movemento a diferentes ritmos musicais<br>P.2.4. Valoración expresiva do movemento e do ritmo                          |
| Práctico. 3. Espazo   | P.3.1. Valoración expresiva do espazo<br>p.3.2. Análise dos compoñentes do espazo<br>P.3.3. Tipos de espazos<br>P.3.4. Figuras e volumes  |
| Práctico. 4. O corpo e o movemento  | P.4.1. Aproximación á danza clásica<br>P.4.2. Colocación corporal<br>P.4.3. Elementos básicos<br>P.4.4. Características e recursos educativos da danza clásica  |
| Práctico. 5. Danzas dos animais   | P.5.1. A danza educativa e o traballo interdisciplinar<br>P.5.2. Danzas dos animais   |
| Práctico 6. Danzas do Mundo   | P.6.1. A danza educativa e o traballo intercultural.<br>P.6.2. Danzas do mundo  |
| Práctico 7. Composición coreográfica  | P.7.1. Proceso de construción Coreográfica  |

## Planificación

|   | Horas na aula | Horas fóra da aula | Horas totais |
|---|---------------|--------------------|--------------|
| Sesión maxistral                        | 30            | 15                 | 45           |
| Prácticas de laboratorio                | 30            | 30                 | 60           |
| Resolución de problemas e/ou exercicios | 12            | 12                 | 24           |
| Traballos tutelados                     | 8,5           | 8,5                | 17           |
| Resolución de problemas e/ou exercicios | 2             | 0                  | 2            |
| Traballos e proxectos                   | 2             | 0                  | 2            |

\*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

## Metodoloxía docente

|   | Descrición   |
|---|--|
| Sesión maxistral                        | Exposición da profesora sobre as ideas e contidos básicos da materia   |
| Prácticas de laboratorio                | Vivenciación dos contidos prácticos da materia guiados pola profesora  |
| Resolución de problemas e/ou exercicios | Exporanse pequenas tarefas e problemas que se resolverán virtualmente mediante a plataforma de teleformación Tem@. Ademais realizarase unha coreografía final e puntualmente traballarase sobre artigos científicos relacionados coa materia e que proporcionará a profesora |
| Traballos tutelados                     | Todos os traballos necesarios para a superación da materia serán tutelados no seu transcurso, ben de maneira presencial cando se desenvolvan deste xeito; ben de maneira virtual.  |

## Atención personalizada

| Metodoloxías                            | Descrición   |
|---|--|
| Resolución de problemas e/ou exercicios | Realizaranse, ademais das titorías específicas para a materia, a través do correo electrónico e do uso da plataforma de teleformación Tem@ |
| Traballos tutelados                     | Realizaranse, ademais das titorías específicas para a materia, a través do correo electrónico e do uso da plataforma de teleformación Tem@ |
| Probos                                  | Descrición   |
| Resolución de problemas e/ou exercicios | Realizaranse, ademais das titorías específicas para a materia, a través do correo electrónico e do uso da plataforma de teleformación Tem@ |
| Traballos e proxectos                   | Realizaranse, ademais das titorías específicas para a materia, a través do correo electrónico e do uso da plataforma de teleformación Tem@ |

| Avaliación                              |  |               |
|---|--|---------------|
|   | Descrición   | Cualificación |
| Sesión maxistral                        | Elaboración dun mapa conceptual dos contidos da materia que se elaborará ao longo do curso e que se defenderá mediante exposición oral ao finalizar os contidos  | 50            |
| Resolución de problemas e/ou exercicios | A realización de tarefas propostas sobre artigos científicos e a resolución de investigacións respecto dos contidos da materia   | 0             |
| Traballos e proxectos                   | Neste apartado valoraremos o proceso de construción coreográfica e o resultado da mesma. Ponderarase neste apartado o proceso cun 80% e o resultado cun 20%. O proceso controlarase coa elaboración, por parte do profesorado, dun diario individualizado de cada grupo, das sesións desenvolvidas para a elaboración da coreografía | 50            |

#### Outros comentarios sobre a Avaliación

**A cualificación final da materia calcularase a partir da suma das notas parciais de cada metodoloxía de avaliación, é dicir: mapa conceptual (50%) + valoración do proceso de elaboración da coreografía (50%); a condición de que se supere o 50% de cada unha das partes. Cando o alumno necesite de máis dunha convocatoria para superar a materia, gardaranse notas parciais durante a segunda edición da convocatoria; é dicir, na convocatoria de xullo manteranse aquelas notas parciais que o alumnado teña superadas, e só presentarán aquelas que non superaron. Polo tanto, para as demais convocatorias, o alumnos deberá concorrer a unha proba escrita de pregunta curta para superar a materia.**

#### Bibliografía. Fontes de información

- Sefchovich, G., **Expresión corporal y creatividad**, 2005,
- Learreta Ramos, B.; Ruano Arriaga, K. y Sierra Zamorano, M.A., **Didáctica de la expresión corporal: talleres monográficos**, 2006,
- Martínez López, E., **Ritmo y expresión corporal mediante coreografías**, 2006,
- Motos Teruel, T., **Prácticas de la expresión corporal**, 2007,
- Trias, N.; Pérez, S. y Araújo, J., **Juegos de música y expresión corporal**, 2007,
- Chazín, S.M., **Juegos de expresión corporal para niños**, 2007,
- Montesinos Ayala, D., **La expresión corporal. Su enseñanza por el método natural evolutivo**, 2004,
- Markessinis, A., **Historia de la Danza desde sus orígenes**, 1995,
- Castañer, M. y Camerino, O., **Unidades didácticas para primaria I. Bailando en la escuela. El cuerpo expresivo. Material alternativo y percepción**, 1992,
- Ortiz Camacho, M.M., **Expresión corporal: una propuesta didáctica para el profesorado de educación física**, 2002,
- García Ruso, H., **La danza en la escuela**, 1997,
- Motos Teruel, T., **Iniciación a la expresión corporal: una propuesta didáctica para el profesorado de educación física**, 1983,
- Learreta Ramos, B., **Los contenidos de la expresión corporal**, 2005,
- Santiago Martínez, P., **Expresión corporal y comunicación: teoría y práctica de un programa**, 2004,
- Kalmar, D., **¿Qué es la expresión corporal?: a partir de la corriente de trabajo creada por Patricia Stokoe**, 2005,
- Viti, E., **la danza per i Bambini: metodologia della danza educativa**, 2006,
- Recca, M., **¿Qué es la danza-movimiento terapia?: el cuerpo en danza**, 2005,
- Abad Carlés, A., **Historia del ballet y la danza moderna**, 2004,
- Castañer, M., **Expresión corporal y danza**, 2000,

#### Recomendacións



**DATOS IDENTIFICATIVOS****Fundamentos dos deportes colectivos II**

|                       |   |        |       |              |
|-----------------------|---|--------|-------|--------------|
| Materia               | Fundamentos dos deportes colectivos II                    |        |       |              |
| Código                | P02G050V01403   |        |       |              |
| Titulación            | Grao en Ciencias da Actividade Física e do Deporte        |        |       |              |
| Descritores           | Creditos ECTS   | Sinale | Curso | Cuadrimestre |
|                       | 9   | OB     | 2     | 2c           |
| Lingua de impartición |   |        |       |              |
| Departamento          | Didácticas especiais                                      |        |       |              |
| Coordinador/a         | Tourinho González, Carlos Francisco<br>Lago Peñas, Carlos |        |       |              |
| Profesorado           | Lago Peñas, Carlos<br>Tourinho González, Carlos Francisco |        |       |              |
| Correo-e              | tourinog@gmail.com<br>clagop@uvigo.es                     |        |       |              |
| Web                   |   |        |       |              |
| Descrición xeral      |   |        |       |              |

**Competencias de titulación**

|        |   |
|--------|---|
| Código |   |
| A1     | Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino-aprendizaxe relativos á actividade física e ao deporte con atención ás características individuais e contextuais das persoas |
| A3     | Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais, na proposta de tarefas nos procesos de ensino-aprendizaxe a través da actividade física e o deporte  |
| A4     | Capacidade para identificar os riscos que se derivan para a saúde dos escolares debido á práctica de actividades físicas inadecuadas  |
| A7     | Capacidade para planificar, desenvolver e controlar o proceso de adestramento nos seus distintos niveis   |
| A8     | Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais, durante o proceso do adestramento deportivo  |
| A11    | Capacidade para planificar, desenvolver e controlar a realización de programas de adestramento deportivo  |
| A14    | Capacidade para promover e avaliar a formación de hábitos perdurables e autónomos de práctica de actividade física e deporte entre a poboación adulta, maiores e discapacitados                   |
| B2     | Coñecemento e comprensión da literatura científica do ámbito da actividade física e o deporte   |
| B3     | Coñecemento e comprensión dos factores fisiolóxicos e biomecánicos que condicionan a práctica da actividade física e o deporte  |
| B5     | Coñecemento e comprensión dos efectos da práctica do exercicio físico sobre a estrutura e función do corpo humano   |

**Competencias de materia**

|  |                                       |    |
|--|---------------------------------------|----|
| Resultados previstos na materia  | Resultados de Formación e Aprendizaxe |    |
| Desenrolar programas de adestramento   | A11                                   |    |
| Coñecer as características do exercicio físico sistematizado, os criterios para a súa clasificación, a terminoloxía específica e a súa representación gráfica. | A1<br>A3<br>A8                        | B2 |
| Estudar a dimensión mecánica do movemento corporal analizándoo desde os puntos de vista articular e muscular.  | A1<br>A3<br>A8                        |    |
| Coñecer a aplicación do exercicio coa finalidade de desenvolver as calidades psicofísicas.   | A3<br>A4<br>A7<br>A8<br>A11           | B3 |
| Promover a práctica de exercicio físico  | A14                                   | B5 |

**Contidos**

|      |
|------|
| Tema |
|------|

## TEMA 2. FÚTBOL

(\*)1 Orixen e evolución do xogo do Fútbol como deporte: aproximación conceptual.

2. O reglamento.

3. Valores educativos do deporte: o Fútbol.

4. Estructura sistémica do fútbol. Bases estruturales e funcionales do xogo.

5. O Sistema Deportista (SD) na iniciación.

6. Fases no ensino do Fútbol.

7. As estratexias metodolóxicas no ensino do Fútbol

8. A construción de tarefas no ensino do Fútbol.

9. A sesión.

## TEMA 1. \*VOLEIBOL

1. Historia, regulamento e aspectos configuradores do Voleibol.

2. Elementos técnicos básicos.

3. Elementos técnico- tácticos.

4. Táctica Colectiva.

5. Adestramento do \*Voleibol.

6. Metodoloxía de ensino de \*Voleibol.

7. O \*Voleibol no contexto escolar.

8. Outras maneiras de xogar ao \*voleibol.

### Planificación

|   | Horas na aula | Horas fóra da aula | Horas totais |
|---|---------------|--------------------|--------------|
| Prácticas de laboratorio  | 28            | 25                 | 53           |
| Sesión maxistral  | 16            | 20                 | 36           |
| Probas de resposta longa, de desenvolvemento                    | 4             | 16                 | 20           |
| Traballos e proxectos   | 2             | 20                 | 22           |
| Probas prácticas, de execución de tarefas reais e/ou simuladas. | 14            | 0                  | 14           |
| Probas de resposta curta  | 2             | 4                  | 6            |
| Probas de tipo test   | 2             | 4                  | 6            |

\*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

### Metodoloxía docente

|                          | Descrición   |
|--------------------------|--|
| Prácticas de laboratorio | No horario de prácticas de laboratorios desenvolveranse tarefas e exercicios dirixidos polo profesor sobre aspectos presentados nas clases teóricas. |
| Sesión maxistral         | Empregarase a exposición por parte do profesor como medio principal de ensino.   |

### Atención personalizada

| Metodoloxías     | Descrición   |
|------------------|--|
| Sesión maxistral | Se atenderá as necesidades educativas dos alumnos no horario de tutoría. |

### Avaliación

|  | Descrición   | Cualificación |
|--|--|---------------|
| Probas de resposta longa, de desenvolvemento | Fútbol: O exame consistirá na resposta a preguntas teórico-prácticas e á observación de situacións de xogo e ensino a través de vídeo. | Fútbol 50     |



|   |  |                      |
|---|--|----------------------|
| Traballos e proxectos   | Fútbol: En Grupos de 4 alumnos/as elaboraránse e impartirán un total de 5 sesións prácticas sobre os contidos presentados nas clases teóricas. | Fútbol y Voleibol 40 |
|   | Voleibol: en grupos de 2-4 alumnos se elaboran 2-4 sesións e impartirse 1 sesión práctica sobre os contidos presentados nas clases teóricas    |                      |
| Probas prácticas, de execución de tarefas reais e/ou simuladas. | A asistencia será obrigatoria para superar a asignatura. Ademais se avaliará a participación activa do alumnado.                               | Fútbol y Voleibol 10 |
| Probas de resposta curta  | Voleibol: 4 preguntas de resposta curta  | Voleibol 20          |
| Probas de tipo test   | Voleibol: 30 preguntas tipo test   | Voleibol 30          |

### Outros comentarios sobre a Avaliación

A puntuación final será a media aritmética da cualificación obtida na parte da materia de Voleibol e Fútbol. Será necesario alcanzar polo menos unha puntuación de 4 para realizar a media.

Na segunda convocatoria non se valorará a asistencia ás clases nin os traballos e proxectos. A cualificación final será no caso da parte de Fútbol a partir da avaliación do exame na aula.

### Bibliografía. Fontes de información

Wise, M., **Voleibol: entrenamiento de la técnica y la táctica**, Hispano-Europea,  
Damas Arroyo, **La Enseñanza del voleibol en las escuelas deportivas de iniciación**, Gymnos,  
Pimenov, Mikhail Pavlovich, **Voleibol : aprender y progresar : (más de 500 ejercicios del servicio, pase, remate y bloqueo)**, Paidotribo,  
Varios, **Reglamento de voleibol : reglamento oficial e internacional**, Flash,  
Lucas, Jeff, **El voleibol : iniciación y perfeccionamiento**, Paidotribo,  
Bachmann, Edi, **1000 ejercicios y juegos de voleibol y minivolei**, Hispano-Europea,  
Moras, Gerard, **La Preparación integral en el voleibol : 1000 ejercicios y juegos**, Paidotribo,

- Castelo, J. (1999): Fútbol. Estructura y dinámica del juego, Barcelona: INDE.
- Graça, A.; Oliveira, J. (1997) (Eds): *La enseñanza de los juegos deportivos*, Barcelona:Paidotribo.

Complementarias

*La enseñanza de los juegos deportivos colectivos*, Barcelona: Hispano-Europea.

- Hernández Moreno, J. (1994): *Análisis de las estructuras del juego deportivo. Fundamentos del deporte*, Barcelona: INDE.
- Konzag, I.; Döbler, H.; Herzog, H-D. (1997): *Entrenarse jugando*, Barcelona: Paidotribo.

### Recomendacións

#### Materias que continúan o temario

*Metodoloxía e planificación do adestramento deportivo I/P02G050V01502*  
*Metodoloxía e planificación do adestramento deportivo II/P02G050V01604*

#### Materias que se recomenda cursar simultaneamente

*Didáctica dos procesos de ensino-aprendizaxe na actividade física e o deporte I/P02G050V01501*  
*Didáctica dos procesos de ensino-aprendizaxe na actividade física e o deporte II/P02G050V01603*

#### Materias que se recomenda ter cursado previamente

*Fundamentos dos deportes colectivos I/P02G050V01303*

**DATOS IDENTIFICATIVOS****Fundamentos dos deportes ximnásticos**

|                       |  |        |       |              |
|-----------------------|--|--------|-------|--------------|
| Materia               | Fundamentos dos deportes ximnásticos   |        |       |              |
| Código                | P02G050V01404  |        |       |              |
| Titulación            | Grao en Ciencias da Actividade Física e do Deporte   |        |       |              |
| Descritores           | Creditos ECTS  | Sinale | Curso | Cuadrimestre |
|                       | 9  | OB     | 2     | 2c           |
| Lingua de impartición | Castelán   |        |       |              |
| Departamento          | Didácticas especiais   |        |       |              |
| Coordinador/a         | Gutierrez Sánchez, Águeda<br>Fernández Villarino, María de los Ángeles   |        |       |              |
| Profesorado           | Fernández Villarino, María de los Ángeles<br>Gutierrez Sánchez, Águeda   |        |       |              |
| Correo-e              | agyra@uvigo.es<br>marianfv@uvigo.es  |        |       |              |
| Web                   |  |        |       |              |
| Descrición xeral      | Os deportes ximnásticos son aqueles incluídos na Federación Internacional de Ximnasia. Nesta materia abordarase os fundamentos técnicos e didácticos destes deportes de forma pomenorizada en dous grandes bloques:<br>1. Habilidades Rítmico-Expresivas.<br>Ximnasia Aeróbica, Ximnasia Rítmica e Ximnasia para Todos.<br>2. Habilidades Ximnástico-Acrobáticas.<br>Ximnasia Artística, Ximnasia Acrobática e Trampolín |        |       |              |

**Competencias de titulación**

|        |  |
|--------|--|
| Código |  |
| A1     | Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino-aprendizaxe relativos á actividade física e ao deporte con atención ás características individuais e contextuais das persoas          |
| A3     | Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais, na proposta de tarefas nos procesos de ensino-aprendizaxe a través da actividade física e o deporte           |
| A4     | Capacidade para identificar os riscos que se derivan para a saúde dos escolares debido á práctica de actividades físicas inadecuadas   |
| A5     | Capacidade para planificar, desenvolver e avaliar a realización de programas de deporte e actividade física escolar  |
| A6     | Capacidade para seleccionar e saber utilizar o material e equipamento deportivo adecuado para cada tipo de actividade nos procesos de ensino-aprendizaxe a través da actividade física e do deporte        |
| A7     | Capacidade para planificar, desenvolver e controlar o proceso de adestramento nos seus distintos niveis  |
| A10    | Capacidade para identificar os riscos, que se derivan para a saúde dos deportistas, da práctica de actividades físicas inadecuadas no contexto do adestramento deportivo                                   |
| A12    | Capacidade para seleccionar e saber utilizar o material e equipamento deportivo, adecuado para cada tipo de actividade de adestramento deportivo   |
| A15    | Capacidade para identificar os riscos que se derivan para a saúde do desenvolvemento das actividades físicas inadecuadas entre a poboación que realiza práctica física orientada á saúde                   |
| A17    | Capacidade para planificar, desenvolver e controlar a realización de programas de actividades físico-deportivas orientada á saúde  |
| A18    | Capacidade para seleccionar e saber utilizar o material e equipamento deportivo adecuado, para cada tipo de actividade que practique a poboación de adultos, maiores e discapacitados                      |
| A24    | Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino-aprendizaxe relativos á actividade físico-deportiva recreativa, con atención ás características individuais e contextuais das persoas |
| A26    | Capacidade para seleccionar o material e equipamento deportivo adecuado para cada tipo de actividade físico-deportiva recreativa   |
| A29    | Capacidade para identificar os riscos que se derivan para a saúde, da práctica de actividades físicas inadecuadas nos practicantes de actividade físico-deportiva recreativa                               |
| B1     | Conceptualización e identificación do obxecto de estudo das Ciencias da Actividade Física e do Deporte   |
| B2     | Coñecemento e comprensión da literatura científica do ámbito da actividade física e o deporte  |
| B3     | Coñecemento e comprensión dos factores fisiolóxicos e biomecánicos que condicionan a práctica da actividade física e o deporte   |
| B4     | Coñecemento e comprensión dos factores comportamentais e sociais que condicionan a práctica da actividade física e o deporte   |
| B5     | Coñecemento e comprensión dos efectos da práctica do exercicio físico sobre a estrutura e función do corpo humano  |

|     |  |
|-----|--|
| B7  | Coñecemento e comprensión dos fundamentos, estruturas e funcións das habilidades e patróns da motricidade humana   |
| B8  | Coñecemento e comprensión da estrutura, función e desenvolvemento das diferentes manifestacións da motricidade humana  |
| B9  | Coñecemento e comprensión dos fundamentos do exercicio físico, xogo motor, danza, expresión corporal e actividades na natureza   |
| B10 | Coñecemento e comprensión dos fundamentos do deporte   |
| B12 | Aplicación das tecnoloxías da información e comunicación (TIC) ao ámbito das Ciencias da Actividade Física e do Deporte  |
| B13 | Hábitos de excelencia e calidade no exercicio profesional  |
| B14 | Utilización da información científica básica aplicada á actividade física e ao deporte nas súas diferentes manifestacións  |
| B15 | Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino-aprendizaxe relativos á actividade física e do deporte, con atención ás características individuais e contextuais das persoas |
| B18 | Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais, aos diferentes campos da actividade física e o deporte  |
| B19 | Capacidade para avaliar a condición física e prescribir exercicio físico orientado cara á saúde  |
| B21 | Capacidade para planificar, desenvolver e controlar a realización de programas de actividades físico-deportivas  |
| B23 | Capacidade para seleccionar e saber utilizar o material e equipamento deportivo adecuado para cada tipo de actividade  |
| B24 | Actuación dentro dos principios éticos necesarios para o correcto exercicio profesional  |

### Competencias de materia

| Resultados previstos na materia  | Resultados de Formación e Aprendizaxe              |                                     |
|--|--|-------------------------------------|
| Identificar os elementos e parámetros que configuran a estrutura das modalidades ximnásticas: aspectos regulamentarios, espazos de acción, habilidades técnicas, habilidades manipulativas, habilidades coreográficas, etc.                                    |  | B1<br>B7<br>B8<br>B10               |
| Saber cales son as características e demandas fundamentais para a aprendizaxe das habilidades específicas dos deportes ximnásticos.  |  | B2<br>B3<br>B4<br>B10<br>B12<br>B14 |
| Comprender os diferentes ámbitos de aplicación dos deportes ximnásticos e coñecer os obxectivos e metodoloxías adecuadas a cada contexto.  | A5<br>A7<br>A17<br>A24                             | B10<br>B15<br>B18                   |
| Dispor dos fundamentos e contidos didácticos que permitan desenvolver proceso de ensino-aprendizaxe relacionados coas habilidades ximnásticas.   | A1<br>A3<br>A4<br>A5                               | B3<br>B5<br>B7<br>B10<br>B15        |
| Utilizar os principios técnicos e os recursos metodolóxicos que permitan ao alumnado intervir, desde a perspectiva educativa ou deportiva, en relación ás habilidades ximnásticas.   | A1<br>A6   | B21<br>B23                          |
| Adquirir os coñecementos de desenvolvemento da condición física específica, adaptada ás actividades ximnástico-acrobáticas, así como asociar estas con o desenvolvemento das capacidades psicomotoras.   | A3<br>A6   | B7<br>B8<br>B19                     |
| Dominar as técnicas ximnásticas para a súa correcta aplicación en canto aos aspectos de seguridade na execución (axuda e colocación do material)   | A4<br>A6<br>A10<br>A12<br>A15<br>A18<br>A26<br>A29 | B5<br>B7                            |
| Aplicar adecuadamente diferentes recursos didácticos (establecemento de obxectivos, feedback, reforzos, etc.) para mellorar movementos técnicos destes deportes.   | A1   | B10                                 |
| Aceptar as actividades ximnástico-acrobáticas para que os futuros docentes transmitan e desenvolvan no uso da súa liberdade profesional.   |  | B1<br>B13<br>B24                    |
| Deseñar e aplicar instrumentos de observación sistemática para identificar ou corrixir modelos de execución propios destes deportes.   | A1<br>A5   | B10                                 |
| Experimentar e desenvolver habilidades de carácter coreográfico, tanto de tipo individual como colectivas, favorecendo a capacidade do alumnado para a elaboración de producións creativas mediante o encadenamiento das habilidades desenvolvidas na materia. |  | B9<br>B10                           |

| <b>Contidos</b>  |  |
|--|--|
| Tema   |  |
| Tema 1. Os deportes ximnásticos no contexto das Ciencias da Actividade Física e do Deporte.          | 1.1. Conceptos preliminares dos deportes ximnásticos: Clasificación.   |
| BLOQUE RÍTMICO-EXPRESIVO.  | *P.2.1. Elementos claves da música   |
| A. XIMNASIA AERÓBICA   | *P.2.2. A iniciación a través do xogo da Ximnasia Aeróbica.  |
| Tema 2. A música e os Pasos Básicos de Ximnasia Aeróbica.  | *P.2.3. Os pasos básicos como soporte dos deseños *coreográficos<br>*P.2.4. As opcións coreográficas en Ximnasia Aeróbica  |
| Tema 3. Introducción ao estudo da Ximnasia Aeróbica e o seu campo de aplicación                      | 3.1. A Ximnasia Aeróbica de Competición<br>3.2. A Ximnasia Aeróbica no ámbito escolar<br>3.3. A Ximnasia Aeróbica Recreativa/Saúde   |
| Tema 4. A Ximnasia Aeróbica Deportiva  | 4.1. Orixes e Evolución  |
| Tema 5. Características básicas das habilidades ximnásticas aeróbicas                                | 5.1. Taxonomía das accións motrices da Ximnasia Aeróbica<br>5.1.1. Habilidades de Forza Dinámica<br>5.1.2. Habilidades de Forza Estática<br>5.1.3. Habilidades de Saltos<br>5.1.4. Habilidades de Flexibilidade e Equilibrio.  |
| B. XIMNASIA RÍTMICA  | T.1.1. Concepto e Preliminares.  |
| Tema 1. As habilidades rítmico-expresivas no contexto das Ciencias da Actividade Física e do Deporte |  |
| Tema 2. Elementos definatorios da Ximnasia Rítmica   | *T.2.1. Continuidade das accións<br>*T.2.2. Globalidade das accións<br>*T.2.3. Diálogo cos aparellos<br>*T.2.4. Ritmo<br>*T.2.5. Espazo<br>*T.2.6. Expresividade<br>*T.2.7. Creatividade<br>*T.2.8. Variedade  |
| Tema 3. Iniciación ás habilidades técnicas e a súa didáctica I                                       | *T.3.1. Habilidades técnicas corporais<br>*T.3.2. Habilidades técnicas *manipulativas<br>*T.3.2.1. Principios xerais de manipulación de aparellos  |
| Tema 4. A danza como base das habilidades técnicas corporais   | *P.4.1. Posición corporal básica.<br>*P.4.1.1. Descrición.<br>*P.4.1.2. Aspectos técnicos fundamentais.<br>*P.4.1.3. Erros típicos<br>*P.4.1.4. Progresión metodolóxica<br>*P.4.2. Elementos da danza: pliés, jettés. relevei<br>*P.4.2.1. Descrición.<br>*P.4.2.2. Aspectos técnicos fundamentais.<br>*P.4.2.3. Erros típicos<br>*P.4.2.4. Progresión metodolóxicas.  |
| Tema 5. As habilidades corporais de equilibrio   | *P.5.1. Descrición.<br>*P.5.2. Aspectos técnicos fundamentais.<br>*P.5.3. Erros típicos<br>*P.5.4. Progresión metodolóxica   |
| Tema 6. As habilidades corporais de xiro   | *P.6.1. Descrición.<br>*P.6.2. Aspectos técnicos fundamentais.<br>*P.6.3. Erros típicos<br>*P.6.4. Progresión metodolóxica   |
| Tema 7. As habilidades corporais de salto  | *P.7.1. Descrición<br>*P.7.2. Aspectos técnicos fundamentais<br>*P.7.3. Erros típicos<br>*P.7.4. Progresión metodolóxica   |
| Tema 8. As habilidades manipulativas dos aparellos de ximnasia rítmica                               | *P.8.1. Habilidades manipulativas comúns<br>*P.8.1.1. Descrición<br>*P.8.1.2. Aspectos técnicos fundamentais<br>*P.8.1.3. Erros típicos<br>*P.8.1.4. Criterios de variación<br>*P.8.1.5. Progresión metodolóxica<br>*P.8.2. Habilidades manipulativas específicas: aro, pelota, corda, mazas, cinta.<br>*P.8.2.1. Descrición<br>*P.8.2.2. Aspectos técnicos fundamentais<br>*P.8.2.3. Erros típicos<br>*P.8.2.4. Criterios de variación<br>*P.8.2.5. Progresión metodolóxica |

|  |   |
|--|---|
| Tema 9. O compoñente artístico da ximnasia rítmica   | *T.9.1. Música<br>*T.9.2. Coreografía   |
| Tema 10. O proceso compositivo nos deportes ximnásticos.                                     | *P.10.1. Fases do proceso compositivo<br>*P.10.2. Exposición do exercicio ximnástico creado<br>*P.10.3. Avaliación do exercicio ximnástico  |
| <b>BLOQUE XIMNÁSTICO-ACROBÁTICO</b>  |   |
| Tema 1. Desenvolvemento biomecánico e metodolóxico dos elementos ximnásticos preacrobáticos. | *T.1.1. Principio biomecánico dos *rodamientos ximnásticos.<br>*T.1.2. Bases teóricas dos equilibrios ximnásticos<br>*T.1.3. Aspectos de organización espacial e dinámica dos saltos de cabalo e de trampolín.<br>*T.1.4. Didáctica específica da ximnasia.   |
| Tema 2. Coñecemento dos principios dinámicos dos saltos acrobáticos.                         | *T.2.1. Organización espacial dos saltos acrobáticos.<br>*T.2.2. Características dinámicas aplicadas aos grupos estruturais dos saltos acrobáticos.<br>*T.2.3. Coñecemento e resposta dinámica do material ximnástico.  |
| Tema 3. Aspectos organizativos no ámbito ximnástico.   | *T.3.1. Orixes e evolución da disciplina ximnástica.<br>*T.3.2. Valoración e xuízo dos concursos ximnásticos.<br>*T.3.3. Desenvolvemento actual no ámbito ximnástico  |
| Practico 1. Elementos ximnásticos de nivel escolar (preacrobáticos)                          | *P.1.1. Rodamientos. Dominio técnico e metodolóxico.<br>*P.1.2. Equilibrios ximnásticos. Dominio técnico e metodolóxico.<br>*P.1.3. Saltos de cabalo e de trampolín. Dominio técnico e metodolóxico.  |
| Practico 2. Elementos ximnásticos acrobáticos  | *P.2.1. Volteos libres en chan. Dominio técnico e metodolóxico.<br>*P.2.2. Saltos de chan adiante e laterais con impulso dunha perna. Dominio técnico e metodolóxico.<br>*P.2.3. Ballestas de chan. Dominio técnico e metodolóxico.<br>*P.2.4. Saltos atrás en chan con apoio de mans intermedio. Dominio técnico e metodolóxico. |
| Teórico-Practica 3. A Ximnasia Acrobática no ámbito educativo                                | *T-P.3.1. As presas de mans. Os diferentes roles do alumnado<br>*T-P.3.2. Medidas metódicas para o seu ensino<br>*T-P.3.3. Posicións básicas individuais. Formacións básicas e grupais: Figuras corporais e Pirámides humanas.  |

## Planificación

|   | Horas na aula | Horas fóra da aula | Horas totais |
|---|---------------|--------------------|--------------|
| Sesión maxistral  | 30            | 60                 | 90           |
| Prácticas de laboratorio  | 30            | 30                 | 60           |
| Resolución de problemas e/ou exercicios de forma autónoma       | 16            | 16                 | 32           |
| Titoría en grupo  | 4             | 8                  | 12           |
| Prácticas autónomas a través de TIC                             | 0             | 2                  | 2            |
| Presentacións/exposicións                                       | 2             | 2                  | 4            |
| Probas de resposta curta  | 2             | 0                  | 2            |
| Informes/memorias de prácticas                                  | 0             | 21                 | 21           |
| Probas prácticas, de execución de tarefas reais e/ou simuladas. | 2             | 0                  | 2            |

\*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

## Metodoloxía docente

|   | Descrición   |
|---|--|
| Sesión maxistral  | As sesións maxistras utilizaranse para a explicación dos contidos teóricos e aclaración dos contidos prácticos da materia. Constitúe unha actividade presencial na aula mediante a utilización de medios persoais e audiovisuais. Realizaranse con todo o grupo.   |
| Prácticas de laboratorio                                  | *Vivenciación dos contidos prácticos da materia *quiados polo profesorado  |
| Resolución de problemas e/ou exercicios de forma autónoma | Exporase o desenvolvemento dunha coreografía que terá por referencia unha das modalidades e/ou exercicios de forma ximnásticas tratadas no desenvolvemento da materia  |
| Titoría en grupo  | O traballo individual ou en pequenos grupos, onde as profesoras poidan facer un seguimento individualizado, constituíndo unha actividade autónoma, que ensina ao alumnado a traballar de forma independente. O alumno debe coordinarse co resto de compañeiros do seu grupo co fin de que as aprendizaxes sexan significativos e de forma *colaborativa. |
| Prácticas autónomas a través de TIC                       | Exporanse pequenas tarefas e resolución de problemas que se resolverán virtualmente mediante a plataforma de *teleformación Tem@.  |
| Presentacións/exposicións                                 | Execución e exposición da coreografía elaborada en colaboración cos compañeiros.   |

## Atención personalizada

| Metodoloxías                        | Descrición  |
|-------------------------------------|---|
| Titoría en grupo                    | Este tempo está reservado para atender e resolver as dúbidas do alumnado. A atención será individual e en grupos reducidos, en función do carácter da atención. Cando sexa individual terán lugar no despacho das docentes, por videoconferencia ou por mail. Estas actividades teñen como función orientar e guiar o proceso de aprendizaxe do alumnado. Desenvolverase, ademais das tutorías específicas para a materia, a través do correo electrónico e do uso da plataforma de teleformación Tem@. |
| Prácticas autónomas a través de TIC | Este tempo está reservado para atender e resolver as dúbidas do alumnado. A atención será individual e en grupos reducidos, en función do carácter da atención. Cando sexa individual terán lugar no despacho das docentes, por videoconferencia ou por mail. Estas actividades teñen como función orientar e guiar o proceso de aprendizaxe do alumnado. Desenvolverase, ademais das tutorías específicas para a materia, a través do correo electrónico e do uso da plataforma de teleformación Tem@. |

| Avaliación  |  |               |
|---|--|---------------|
|   | Descrición   | Cualificación |
| Sesión maxistral  | O alumnado realizará unha proba teórica con pregunta curta, tipo test ou preguntas a desenvolver para valorar os contidos teóricos e prácticos (competencias de coñecemento). Na valoración final, terase en conta cuantitativamente a asistencia ás clases. | 50            |
| Resolución de problemas e/ou exercicios de forma autónoma       | Elaboración dunha coreografía final, presentación e exposición das sesións traballadas na práctica.  | 15            |
| Informes/memorias de prácticas                                  | BLOQUE HXA.<br>Elaboración da memoria de prácticas e notación das exposicións prácticas (Traballo escrito dos elementos ximnásticos acrobáticos)   | 15            |
| Probas prácticas, de execución de tarefas reais e/ou simuladas. | - Realización dunha coreografía de forma grupal.<br>- Desenvolvemento e posta en práctica dunha progresión metodolóxica dun elemento ximnástico.<br>- Execución técnica dos elementos ximnásticos traballados nas sesións prácticas.                         | 20            |

#### Outros comentarios sobre a Avaliación

*A avaliación tentará recoller e valorar todos aqueles aspectos relacionados co alumnado respecto ao campo conceptual, procedimental, actitudinal e relacional. Está deseñada en función das seguintes características: formativa, continua, integral e final. Por tanto, afecta a todo o proceso de ensino-aprendizaxe.*

*No caso de que os alumnos non poidan seguir o proceso evaluativo anteriormente descrito, terán a oportunidade de superar a materia, mediante a realización dunha proba escrita e unha proba práctica, que se realizará segundo o calendario de exames establecido polo centro.*

**A CUALIFICACIÓN FINAL** da materia resultará da integración das distintas notas das actividades realizadas tanto nos contidos de Habilidades Rítmico-Expresivas como nos contidos de Habilidades Ximnástico-Acrobáticas. Deberán ter superadas todas as partes para obter unha cualificación positiva. Os alumnos/as que non realicen todas as actividades de avaliación obterán a cualificación final de suspenso, aínda que algunhas actividades estean aprobadas. Se o alumno/a realiza só algunhas das actividades do curso terán a cualificación de suspenso, xa que se realiza unha avaliación continua de todas as actividades propostas.

*Cando o alumno necesite de máis dunha convocatoria para superar a materia, gardaranse notas parciais durante a segunda convocatoria; é dicir, na convocatoria extraordinaria de xullo manteranse aquelas notas parciais que o alumnado teña superadas, e só se presentarán a aquelas que non superaron.*

*Para as demais convocatorias, o alumno deberá concorrer da mesma maneira a unha proba escrita de pregunta curta, tipo test ou de desenvolvemento e dunha proba practica dos contidos traballados para superar a materia. Igualmente deberá presentar o traballo de fichas de elementos ximnásticos elaborado segundo o desenvolvemento dos contidos traballados durante o curso académico no cal cursó a parte práctica.*

*A revisión de exames será no despacho das profesoras unha vez concluída a corrección.*

#### **OBSERVACIÓNS:**

**A PARTICIPACIÓN ACTIVA DO ALUMNADO NAS SESIÓNS PRESENCIAIS É UN FACTOR QUE DETERMINA O PROCESO DE AVALIACIÓN:.**

- A asistencia ás sesións prácticas será OBRIGATORIA (80% das horas totais da materia, non sesións) Aplicarase de forma individualiza a cada un dos 2 Bloques da materia (Bloque Rítmico-Expresiva e Bloque Ximnástico-Acrobática).

- Os alumnos que participen activamente, como mínimo, ao 70% das sesións deben obter o 50% da máxima puntuación posible na proba teórica e nas probas prácticas para consideralas superadas.

- Os alumnos que NON participen activamente (meros observadores), como mínimo, ao 70% das sesións deben obter o 65% da máxima puntuación posible na proba teórica e nas probas prácticas para consideralas superadas.

Os ALUMNOS DISCAPACITADOS Ou INCAPACITADOS TEMPORALMENTE PARA A PRÁCTICA MOTRIZ, PODERÁN SOLICITAR A ADAPTACIÓN DAS TAREFAS MOTRICES A REALIZAR NAS SESIÓN E NAS PROBAS DE AVALIACIÓN, NEL GRADO QUE AS COMPETENCIAS DA MATERIA O PERMITAN.

### **BLOQUE: HABILIDADES XIMNÁSTICO-ACROBÁTICAS**

- A falta de asistencia a máis de dúas clases prácticas deste bloque (independentemente da súa xustificación), supón ademais a realización dun exame práctico de ensino metodolóxico dos elementos acrobáticos aos que non se asistiu.

- A elaboración do traballo de fichas dos elementos ximnásticos supón un 30% da nota deste bloque.

### **BLOQUE: HABILIDADES RÍTMICO-EXPRESIVAS**

-Debido ao carácter de avaliación continua, a NON asistencia ás sesións prácticas non dará dereito a realizar a coreografía en grupo, só de forma individual.

---

### **Bibliografía. Fontes de información**

- Canalda, A., **Gimnasia rítmica Deportiva. teoría y práctica**, 1998,
- Fernández, A., **Gimnasia Rítmica Deportiva. Fundamentos**, 1989,
- Fernández, A., **Gimnasia Rítmica**, 1991,
- Lisitskaya, T., **Gimnasia Rítmica. Deporte y entrenamiento**, 1995,
- Martínez, A., **La gimnasia rítmica. Un planteamiento educativo motriz**, 1992,
- Martínez, A., **La gimnasia rítmica. Metodología**, 1992,
- Cassagne, M., **Gymnastique Rythmique Sportive**, 1990,
- Ereño, C., **Iniciación a la gimnasia rítmica deportiva: principios metodológicos y formas de desarrollo de la creatividad motriz**, 1993,
- Gaio, R., **Ginástica Rítmica Desportiva "Popular": Uma proposta educacional**, 1996,
- Martínez, A., **Dimensión Artística de la Gimnasia Rítmica**, 1997,
- Martínez, A., **Fundamentación coreográfica de la gimnasia rítmica deportiva: calidad técnica y expresiva del movimiento y su estrecha relación con la música**, 1998,
- Martínez, A., **Aproxiamción al deporte a través de los principios artísticos: ceatividad, expresión y estética**, 1999,
- Martínez, A. y Díaz, M.P., **Las actividades gimnásticas como recurso para el desarrollo de la creatividad motriz**, 2002,
- Mendizábal, S. y Mendizábal, I., **Iniciación a la Gimnasia Rítmica I**, 1985,
- Sierra, E., **Actividades Gimnásticas: Gimnasia Rítmica Deportiva**, 1993,
- Albadalejo, L., **Aeróbic para Todos**, 1996,
- Liarte, T. y Nonell, R., **Diver-Fit. Aaerobic y fitness para niños y adolescentes**, 1998,
- Quintana, A., **Ritmo Y Educación Física**, 1997,
- Sánchez, D., **Bases para la enseñanza del Aeróbic**, 1999,
- Vernetta, M.; López, J. y Panadero, F., **Unidades Didacticas para secundaria XI. Aprendizaje de las habilidades gimnásticas. Una propuesta a través de minicircuitos.**, 2000,
- Vernetta, M.;López, J. y Panadero, F., **El Acrosport en la escuela.**, 2001,
- Viciano, V. y Arteaga, M., **Las actividades coreográficas en la escuela. Barcelona. Ed. Inde.**, 1997,
- Vernetta, M.; Gutiérrez, A. y López, J., **El Aeróbic Deportivo en la Educación Física. Iniciación a través del juego.**, 2003,
- Gutiérrez, A. y Vernetta, M, **Gimnasia Aeróbica Deportiva: propuesta de U.D. a través del juego**, 2007,

### **Referencias Bibliográficas de las HABILIDADES GIMNÁSTICO-ACROBÁTICAS**

#### **Básicas**

-SÁEZ PASTOR, F. (2003) *Gimnasia Artística. Los Fundamentos de la Técnica*. Ed. Biblioteca Nueva. Madrid

-MANONI, A. (1993). *Biomecánica e dividione strutturale della ginnasia artística*. Ed. Societé Stampa Sportica.Roma,

-SMLEUSKIY y GASVERDOUSKIY (1993) *Tratado General de Gimnasia Artística Deportiva*; Ed. Paidotribo. Barcelona

---

**Recomendacións**

---

**Materias que se recomenda cursar simultaneamente**

---

*Expresión corporal e danza/P02G050V01402*

---